

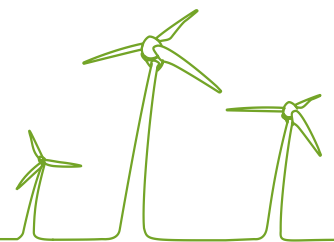
SONKAJÄRVEN KUNTA

KESKUSTAAJAMAN OSAYLEISKAAVA 2030

Kaavaselostus

Hyväksytty: KVALT 16.6.2014 §24

SISÄLLYSLUETTELO

1	OSAYLEISKAAVA-ALUE	1
2	PERUSTIEDOT	2
2.1	Suunnittelutilanne	2
2.2	Maanomistus.....	7
2.3	Väestö ja työpaikat.....	7
2.4	Nykyinen maankäyttö	8
2.5	Liikenne	11
2.6	Yhdyskuntatekniikka	12
2.7	Kulttuuriympäristö.....	13
2.8	Ympäristön häiriötekijät	20
3	LUONNONYMPÄRISTÖ.....	21
3.1	Kallio- ja maaperä	21
3.2	Maisema.....	21
3.2.1	Pohjavedet.....	22
3.2.2	Pintavedet	22
3.3	Kasvillisuus.....	23
3.4	Eläimistö	25
3.5	LUONNON- JA MAISEMANSUOJELUN KANNALTA ARVOKKAAT KOHTEET	25
3.6	Luonnonsuojelullisesti arvokkaat alueet.....	26
4	TAVOITTEET	30
4.1	Tavoiteasettelun lähtökohdat	30
4.2	Tavoitteellinen taajamarakenne.....	31
4.3	Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita.....	31
4.4	Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita.....	33
5	OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT	34
5.1	Aluevarausten pääperustelut.....	34
5.1.1	Yleistä	34
5.1.2	Asuntoalueet.....	34
5.1.3	Palvelu- ja työpaikka-alueet.....	36
5.1.4	Virkistysalueet ja -reitit.....	37
5.1.5	Erytisalueet.....	38
5.1.6	Kulttuuri- ja luonnonympäristö	38
5.1.7	Muut alueet.....	40
5.1.8	Liikenne.....	41
5.1.9	Ympäristön häiriötekijät.....	42
6	VAIKUTUSTEN ARVIOINTI	42
6.1	Yleistä.....	42
6.2	Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen	42
6.3	Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen	43
6.4	Vaikutukset luontoon	44

Timo Leskinen

20.2.2014

6.5	Vaikutukset rakennettuun ympäristöön	45
6.6	Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön	46
7	TOTEUTTAMINEN	47
7.1	Rakentaminen osayleiskaava-alueella.....	47
7.1.1	Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella	47
7.1.2	Rakentaminen rantavyöhykkeellä	48
7.1.3	Rakentaminen lievealueilla	48
7.2	Yhdyskuntatekniikka	48
8	SUUNNITTELUVAIHEET JA OSALLISTUMINEN.....	49
8.1	Vireille tulo	49
8.2	Valmistelu- ja luonnosvaihe	49
8.3	Ehdotusvaihe	50

Liitteet:

OAS

Mitoitustaulukko

Luonnosvaiheen vastine

Ehdotusvaiheen vastine

Luonnosvaiheen työneuvottelun muistio

Ehdotusvaiheen neuvottelun muistio

Teemakartat:

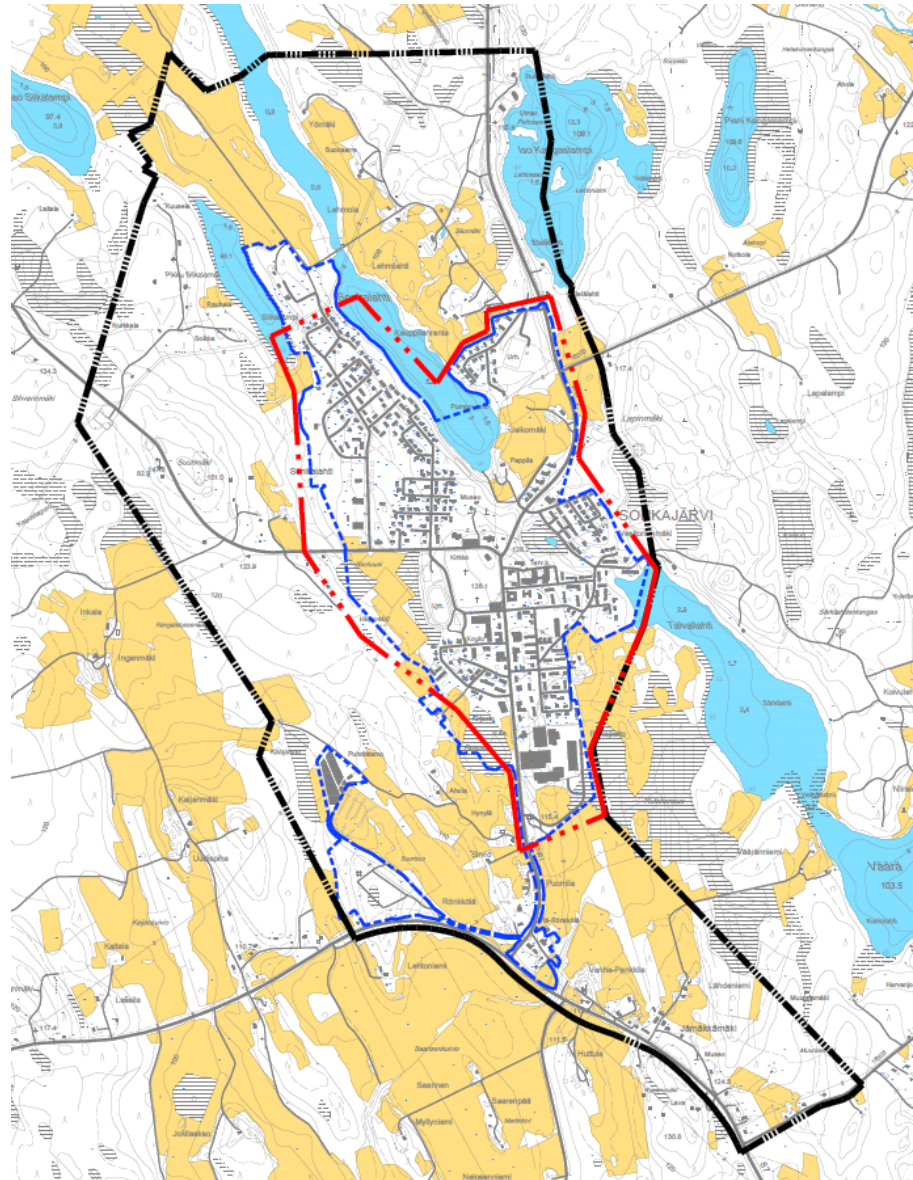
- Asemakaavan toteutuneisuus
- Vesihuoltoverkosto
- Kulttuuri- ja luonnonympäristö
- Nykyinen maankäyttö ja kehittämistavoitteet
- Meluvyöhykkeet / yö ja päivä

Kaavakartta

SONKAJÄRVEN KUNTA KESKUSTAAJAMAN OSAYLEISKAAVA 2030

1 OSAYLEISKAAVA-ALUE

Oikeusvaikutteinen osayleiskaava laaditaan Sonkajärven keskustaajaman alueelle ja sen lähiympäristöön. Alustava rajausta ilmenee oheisesta kuvasta. Laadittavan osayleiskaavan tavoitteena on ohjata rakentamista, asemakaavoitusta ja muuta maankäyttöä. Laadittavalla osayleiskaavalla luodaan edellytykset erityyppisille asuinalueille ja edistetään alueen maisema-, luonto- ja kulttuuriarvojen säilymistä sekä alueelle soveltuvien elinkeinojen harjoittamista.

Kuva 1. osayleiskaava-alueen rajausta mustalla kolmenpisteen viivalla ja asemakaava-alue sinisellä viivalla ja Taajaman ympäristön yleiskaava punaisella viivalla (voimassa alueen ulkopuolella).

2 PERUSTIEDOT

2.1 Suunnittelutilanne

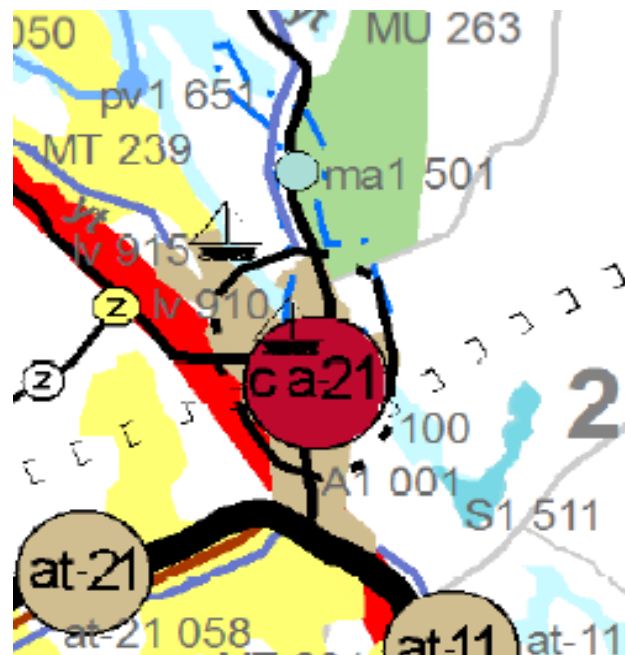
Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoituksena on edistää hyvän elinympäristön ja kestävä kehityksen toteutumista alueiden käyttöä koskevassa päätöksenteossa. MRL:n 24§ velvoittaa: "Maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista." Tavoitteita on tarkistettu valtionneuvoston päätöksellä 13.11.2008 ja ne astuvat voimaan 1.3.2009. Tavoitteet ovat luonteeltaan yleisiä ja ne on ryhmitelty kuuteen asiakokonaisuuteen, joista neljä koskee kaava-alueita:

- Toimiva aluerakenne
- Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu
- Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat
- Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Maakuntakaava

Maakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 8.11.2010. YM:n vahvistanut kaavan 7.12.2011. Kuvasta 2. näkyvät yleiskaavoitettavan alueen ja sen lähiympäristön merkinnät maakuntakaavassa.

Kuva 2: Ote Pohjois-Savon maakuntakaavasta.

Maakuntakaavan varauksia ovat:

A1, Sonkajärven kirkonkylä, taajamatoimintojen alue

ca-21 alakeskus, Sonkajärven keskusta

lv 910, Sonkalahden retki- ja kotisatama

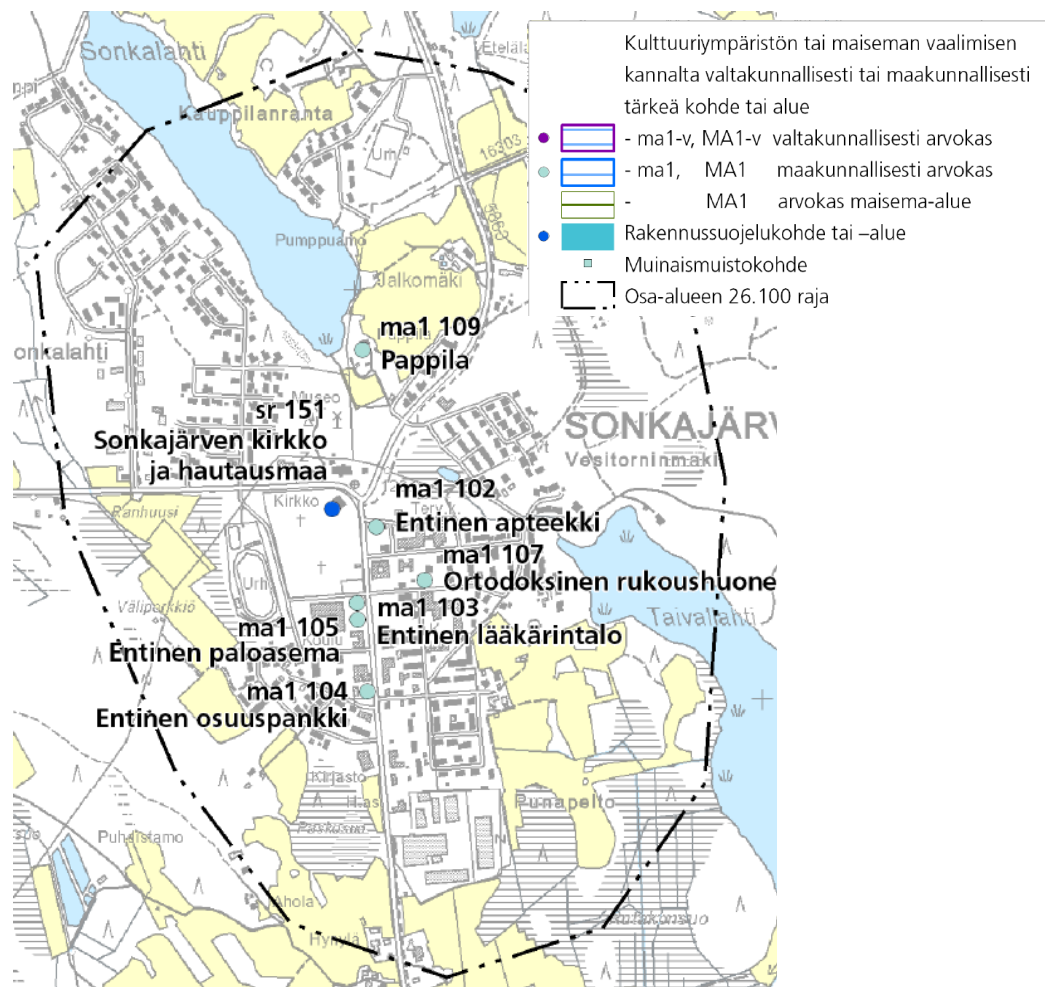
lv 915, Lehmilahden retkisatama

ma1 501, Kangaslammin koulurakennus

100, Sonkajärven keskustan kulttuuriympäristö

Kaavassa on osoitettu maantie, rata ja veneväylät sekä teknistä verkostoa.

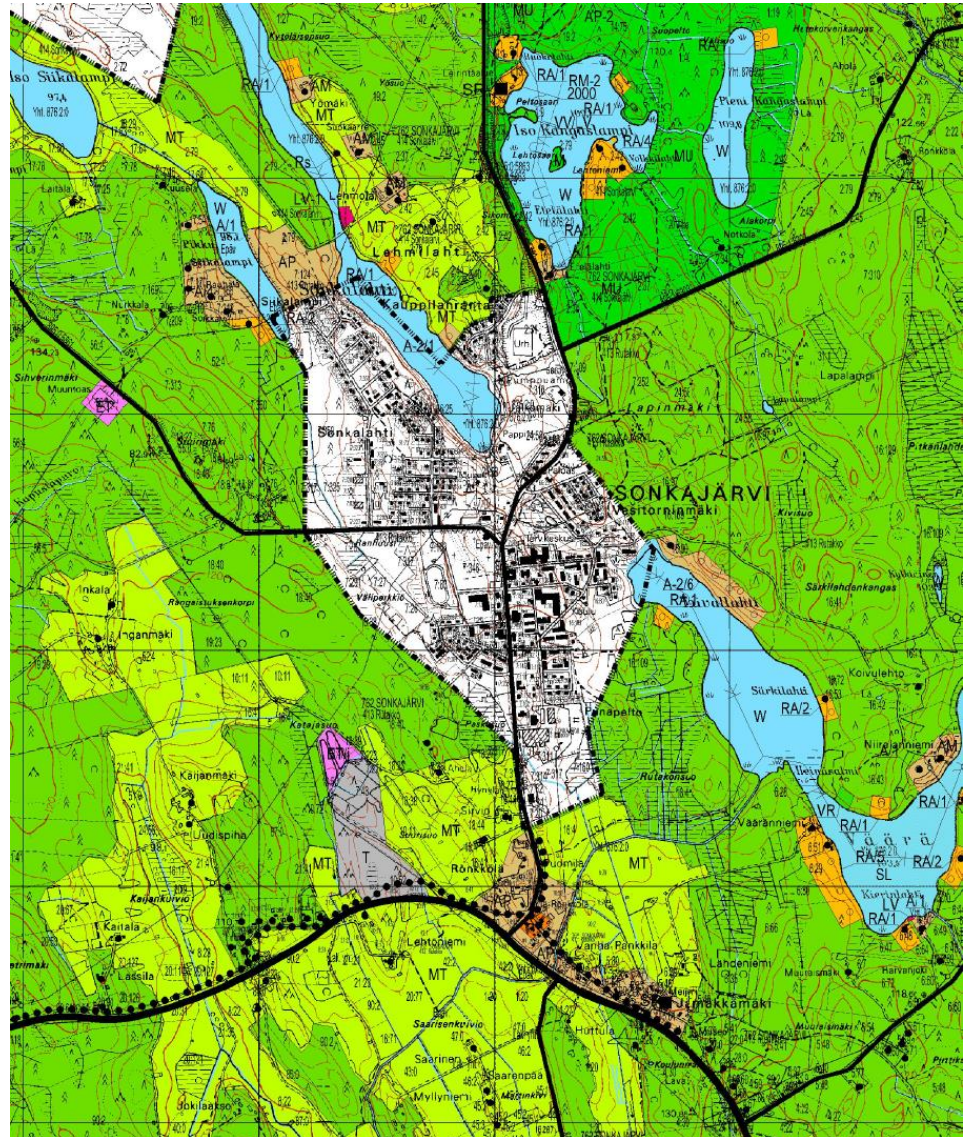
Maakuntakaavan maakunnallisesti arvokkaat rakennuskohteet ilmenevät kuvasta 3.

Kuva 3. Sonkajärven keskustan kulttuuriympäristö (Pohjois-Savon liitto)

Yleiskaavoitus

Sonkajärven taajaman ympäristön yleiskaava on hyväksytty kunnanvaltuustossa 26.2.2001 § 31 ja 7.10.2002 §45. Nyt laadittava kaava sijoittuu osittain taajaman ympäristön yleiskaavan alueelle.

Kuva 4. Sonkajärven keskustaajaman ympäristön yleiskaava

Asemakaava

Sonkajärven Kirkonkylän alueelle on laadittu numeerinen yhtenäinen asemakaava. Valtuusto on hyväksynyt kaavan 2.9.2003 § 27.

Kaavaan on hyväksytty muutamia muutoksia vuonna 2005. Viimeisin muutos koskee kortteleita 32(osa), 35, 39(osa), 40(osa), 47(osa) ja 56(osa) sekä ur-

heilukenttäaluetta. Asemakaavoitettu alue ilmenee kuvasta 5. Kaavamuutoksen tavoitteena on mahdollistaa hoivakodin rakentaminen kortteliin 40, kaavatie osoittaminen ja korttelin 56 (teollisuusaluetta) jakaminen pienempiin rakennuspaikkoihin, asuinkerrostalon rakentamisen (kortteli 47) sekä ajan-tasaistaa asemakaavaa.

Muut suunnitelmat

Muita kaavan laadinnassa hyväksikäytettäviä suunnitelmia ovat:

- Sonkajärven liikenneturvallisuussuunnitelma 2008, jonka KVT-osio valmistuu 2011
- Vesihuollon kehittämissuunnitelma, joka valmistuu loppukesästä 2011
- Vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden rajausta, päivitys syksyllä 2011
- Pohjois-Savon liiton selvitykset maakuntakaavan laatimista varten

Laadittavia inventointeja ovat luonto- ja maisemainventointi sekä ja kulttuuriympäristöinventointi. Edellinen kulttuuriympäristöinventointi on vuodelta 1992.

Rakennusjärjestys

Sonkajärven kunnan rakennusjärjestys on tullut voimaan 1.1.2012. Rakennusjärjestyksessä on annettu mm. seuraavia määräyksiä:

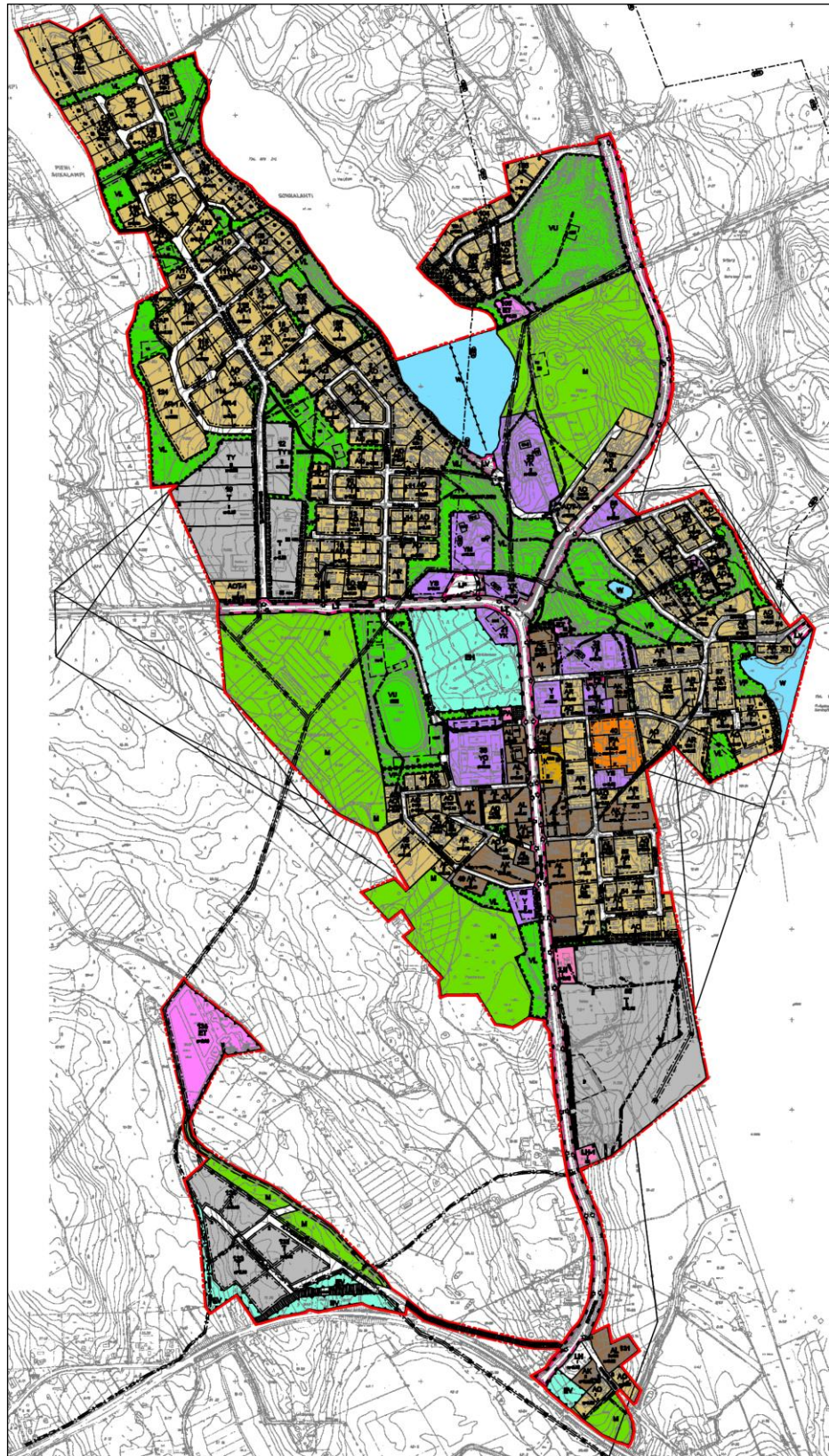
- Asemakaava-alueen ulkopuolella:
  - Asuinrakennuspaikan pinta-alan on oltava vähintään 5000 m². Pinta-alavaatimus ei koske tilaa joka on aiemmin muodostettu rakennuspaikaksi.
  - Rakennuspaikalle rakennettavaksi sallittu kokonaiskerrosala on enintään 10 % rakennuspaikan pinta-alasta.
  - Asuinrakennuksen etäisyys kantatiestä tulee olla vähintään 160 m ja seututeistä ja yhdysteistä 50 m.
- Rakentaminen rantavyöhykkeelle
  - Rakennuspaikan rantaviivan pituus vähintään 40 m.
  - Yli 80 m² asuinrakennuksen/ rakennuksen tulee sijoittua vähintään 50 metrin päähän rantaviivasta.
  - Enintään 80 m² asuinrakennuksen/rakennuksen tulee sijoittua vähintään 30 metrin päähän rantaviivasta
  - Enintään 30 m² ja enintään 4,0 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 20 m päähän rantaviivasta.
  - Enintään 20 m² ja enintään 3,5 metrin harjakorkeuden omaava rantasauna tulee sijoittaa vähintään 10 m päähän rantaviivasta.

Pohjakartta

Osalla alueesta on vuonna 2010 uusittu kaavoituksen pohjakartta 1:2000. Osayleiskaava pohjakarttana käytetään maastokarttaa 1:10 000.

Kuva 5. Sonkajärven kirkonkylän asemakaava-alue

2.2 Maanomistus

Sonkajärven kunnalla on hiukan raakamaata Väliperkkiön ja Siikalammen alueelta. Taajaman ympäristössä on muutamia iso aktiiviviljelyksessä olevia maatiloja sekä useita maatilojen talouskeskuksia.

2.3 Väestö ja työpaikat

Seuraavassa taulukossa on esitetty Sonkajärven koko kunnan väestökehitys vuosien 1980 ja 2010 välillä. Väestömäärä on pienentynyt kunnan alueella 30 vuoden aikana hieman yli kahdellatuhannella hengellä. Väestö jakautui vuonna 2010 siten, että väestöstä 14 % oli alle 15-vuotiaita ja 23,8 % yli 64-vuotiaita.

Vuosi	Väestö
1980	6716
1985	6445
1990	6030
1995	5671
2000	5272
2005	4951
2010	4671
2011	4493

Taulukko 1. Sonkajärven väestökehitys 1980- 2012. Lähde: Pohjois-Savon liitto.

Työllinen työvoima jakaantuu seuraavasti: 24,2 % saa elantonsa alkutuotannosta, 18,7 % jalostuksesta ja 57,1 % palveluista (v:n 2008 tiedot, Pohjois-Savon liitto).

Työpaikkamäärien kehitys on nähtävissä taulukosta 2.

Vuosi	Työpaikat
1990	2 145
1995	1 656
2000	1 499
2005	1 529
2008	1 478
2011	1 363

Taulukko 2. Sonkajärven työpaikkamäärien kehitys 1990- 2011. Lähde: Pohjois-Savon liitto.

Vuodesta 1990 vuoteen 2008 työpaikkojen määrä on vähentynyt 667:lla, mutta 1990-luvun alun laman jälkeen työpaikkojen määrä ei ole vähentynyt merkittävästi, vaan 2000-luvun puolella on ollut vuosia, jolloin työpaikkojen määrä Sonkajärvellä on kasvanut. Vuosien 2000 ja 2008 välisenä aikana työpaikkoja on vähentynyt Sonkajärvellä vain 21 kappaletta.

2.4 Nykyinen maankäyttö

Kokonaisrakenne

Sonkajärven keskustaajama rajoittuu etelässä kantatiehen 87 (Iisalmentie). Pohjoisessa taajama ulottuu Pikku Siikalammelle ja Sonkalahdelle asti ja näiden rannoille. Idässä taajama ulottuu Taivallahdelle saakka. Taajama sijoittuu etelä- pohjoinen suunnassa kulkevan tien numero 5861 (Rutakontie) varrelle. Tie jatkuu keskustasta länteen Aittokoskentienä. Keskustassa Rutakontien kanssa risteää tie 5863 (Sonkakoskentie), ja taajama-alue jatkuu sen varrella pohjoiseen. Taajaman eteläisillä ja pohjoisilla reuna-alueilla sijaitsee maatiloja, kun taas itä- ja länsipuolella taajamaa reunustavat metsät.

Taajaman toteutuneet teollisuusalueet sijaitsevat alueen etelä- ja länsiosissa aivan Sonkajärven keskustan läheisyydessä.

Julkiset ja kaupalliset palvelut keskittyvät pääraitin (Rutakontie) läheisyyteen.

Asuntoalueet ovat rivi- ja pientalovaltaisia. Kaksikerroksisia kerrostaloja on pääasiassa keskustassa, mutta myös taajaman eteläreunalla Ylä-Rönkkölässä.

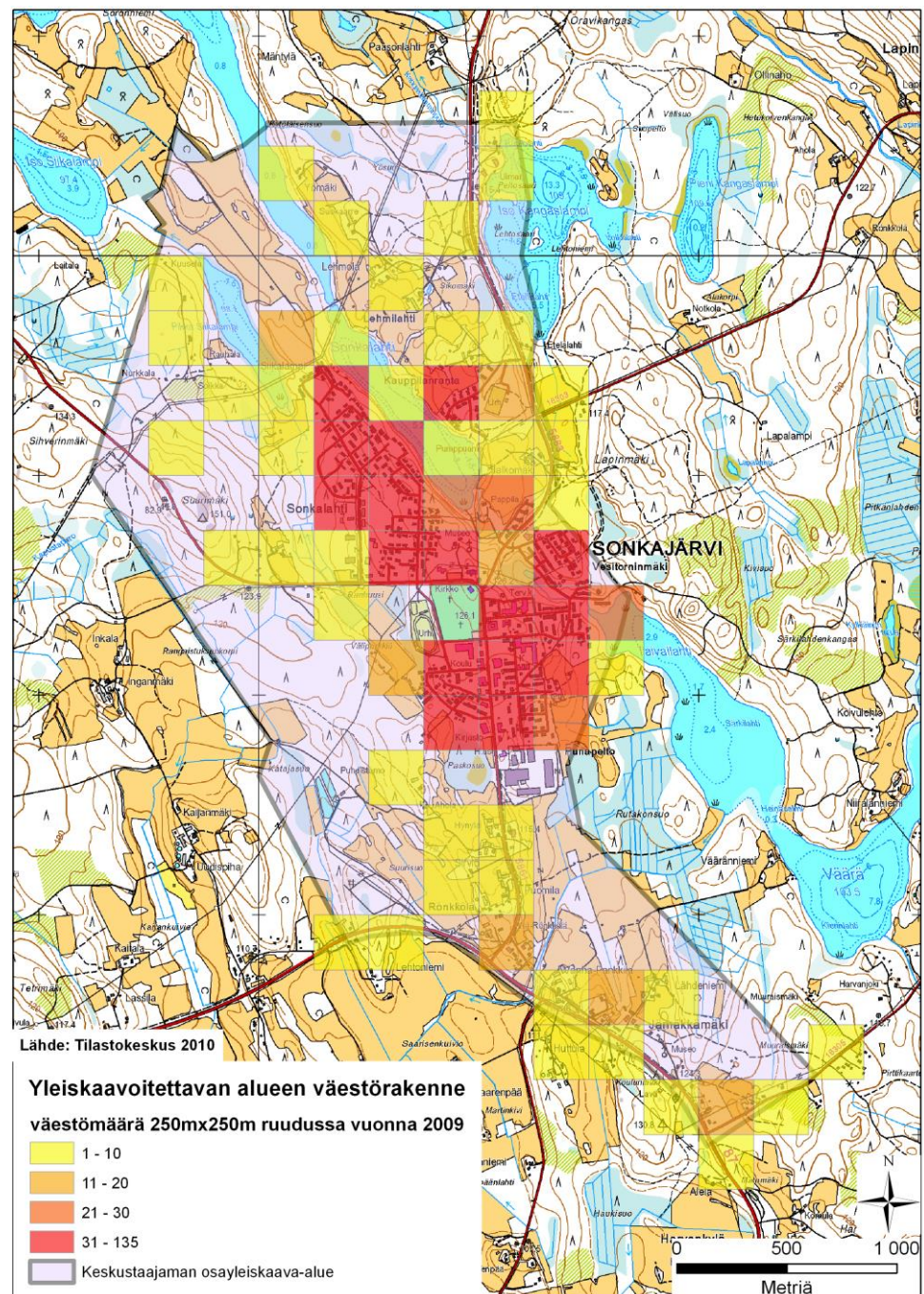
Urheilu- ja liikuntapaikoista liikuntahalli, jäähalli ja urheilukenttä ovat lähellä keskustaa, taajaman länsiosassa. Jalkapallokenttä sijaitsee taajaman pohjoisosassa, Sonkakoskentien varrella.

Kangaslammien länsirannan uimaranta sijoittuu myös taajaman pohjoispuolelle. Sonkajärven rannalla on Pappilan vieraslaituri sekä Lehmilahden melontasatama.

Asutus

Asemakaavoitetun alueen asuntoalueet ovat rakentuneet hyvin asemakaavan mukaisesti. Ainoastaan taajaman pohjoisosassa, Pienen Siikalammen ja Sonkalahden välillä sekä siitä etelään sijaitsevat pientalo- ja rivitaloalueet ovat toteutuneet vain osittain ja odottavat täydentymistä. Haja-asutusta on eniten Iisalmentien, Aittokoskentien ja Sonkakoskentien varressa, nyt laadittavan osayleiskaavan alueen etelä-, länsi- ja pohjoisosissa. Haja-asutusalueella on omakotitalojen lisäksi myös jonkun verran maatiloja ja loma-asuntoja.

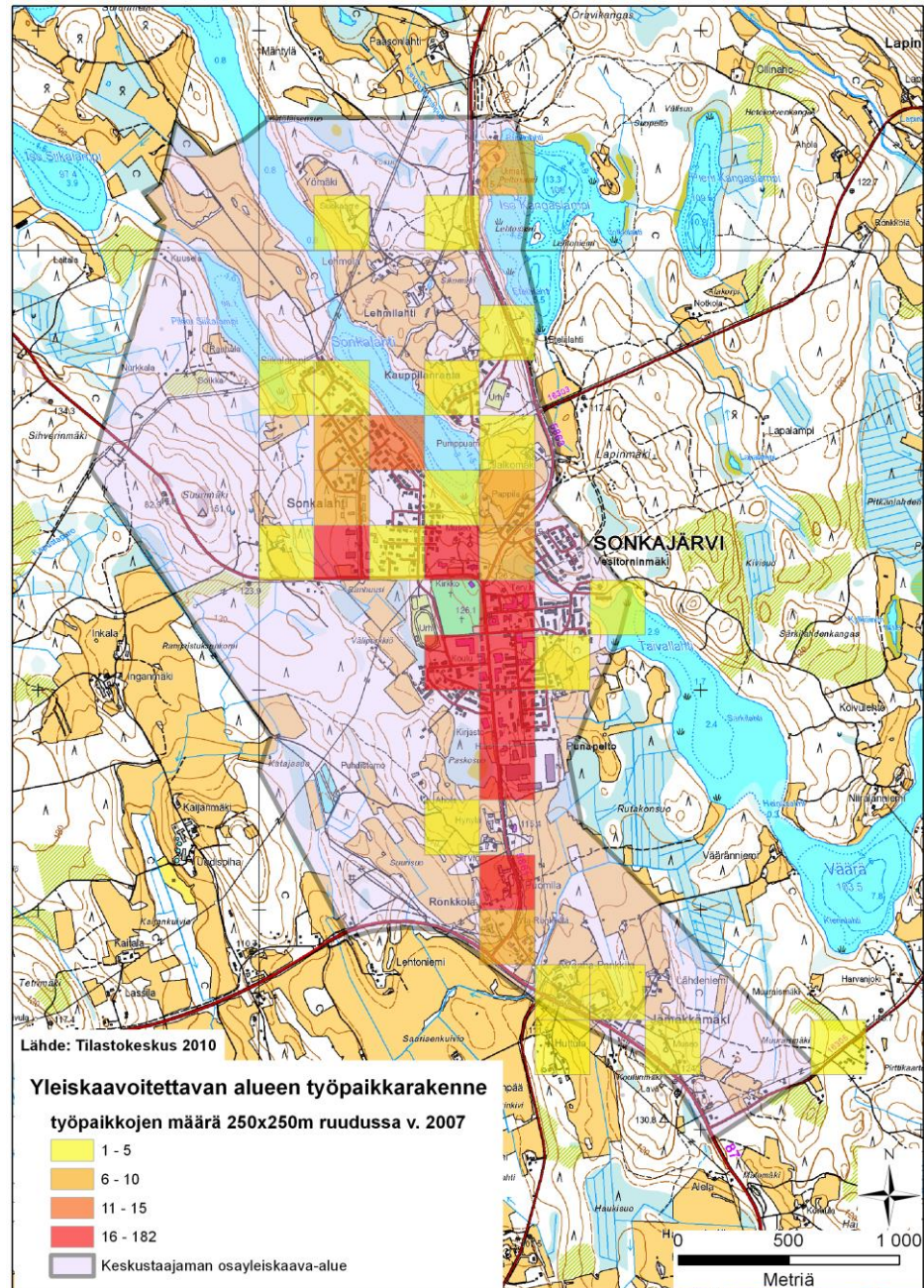
Kuva 6. Sonkajärven taajaman väestörakenne 2009.

Kuvassa 6. haalean violettina näkyvällä osayleiskaavan alueella asui vuonna 2009 tilastokeskuksen ruututietokannan 250x250 metrin ruutukoolla laskettuna yhteensä 1603 ihmistä.

Palvelut ja työpaikat

Julkisista palveluista keskustaan ovat sijoittuneena kunnanvirasto, poliisin yhteispalvelupiste, koulut, kirjasto, terveysasema, palvelukeskus, kirkko, seurakuntakeskus ja kaksi museota.

Yksityiset palvelut keskittyvät myös vahvasti keskustaan, pääraitin varteen.

Kuva 7. Sonkajärven taajaman työpaikkarakenne 2007.

Teolliset työpaikka-alueet sijoittuvat taajaman länsi- ja eteläosiin, keskustan välittömään läheisyyteen, kun taas yksityiset ja julkiset palvelut työllistävät

ihmisiä keskustassa. Suunnitteilla olevan osayleiskaavan alueella oli yhteensä 765 työpaikkaa vuonna 2007.

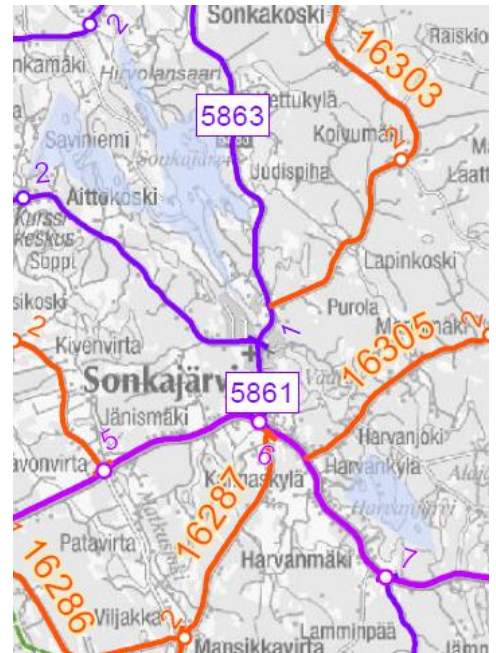
Virkistyspalvelut

Virkistyspalveluista latureitti kiertää taajaman itä- ja pohjoispuolella ja jalkapallokenttä sijaitsee taajaman pohjoisosassa. Jäähalli, yleisurheilukenttä ja liikuntahalli sijaitsevat taajaman länsiosassa, aivan keskustan tuntumassa. Uimaranta on Ison Kangaslammen länsirannalla, taajaman pohjoispuolella.

2.5 Liikenne

Seuraavassa on esitetty suunnittelualueen yleiset maantiet. Tienumeron jäljessä on tien nimi kunnan osoitekartalla. Tiet on luokiteltu maantielain 4 §:n mukaisesti:

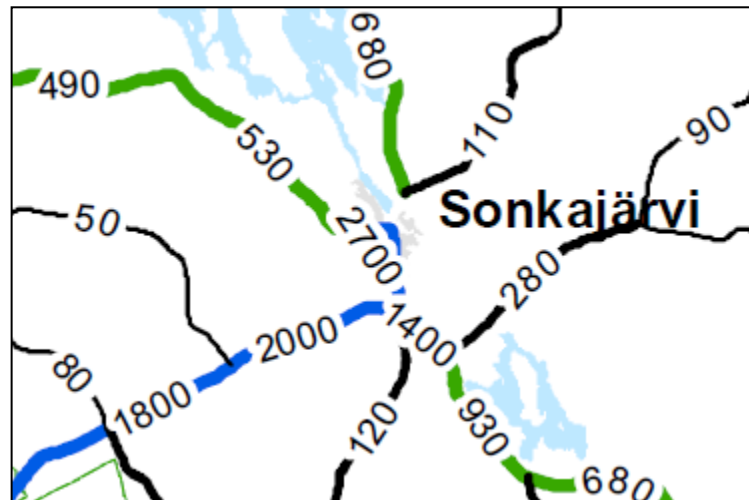
- Kantatie 87, Iisalmentie
- Yhdystie 5861, Rutakontie
- Yhdystie 5863, Sonkakoskentie
- Yhdystie 16303, Koivumäentie
- Yhdystie 16305, Oinasjärventie
- Yhdystie 16287, Madesalmentie

Kuva 8. Sonkajärven alueen maantiet. (Lähde: Liikennevirasto)

Asemakaavoitetulla alueella merkittävimmät tiet ovat em. maanteiden lisäksi Lepokankaantie, Kyröntie, Koulutie, Taivallahdentie ja Siikalammentie. Iisalmentien varrella kulkee kevyenliikenteen väylä Rutakontien ja Alarönnköläntien välisellä osuudella.

Alueen liikennemäärät (ajoneuvojen lkm/vrk) vuonna 2009 on esitetty kuvassa 9.

Kuva 9. Alueen liikennemäärät 2009. (Lähde: Liikennevirasto)

Kirkonkylän (Pappilan) vieraslaituri sijoittuu Sonkalahden etelärannalle.

Reitit ja urat

Sonkajärven ja Iisalmen välillä on virallinen moottorikelkkareitti. Sopimus pohjaiset reitit suuntautuvat pohjoiseen sekä itään taajamasta.

2.6 Yhdyskuntatekniikka

Sonkajärven kirkonkylän alueella on kattava vesi- ja viemäriverkosto.

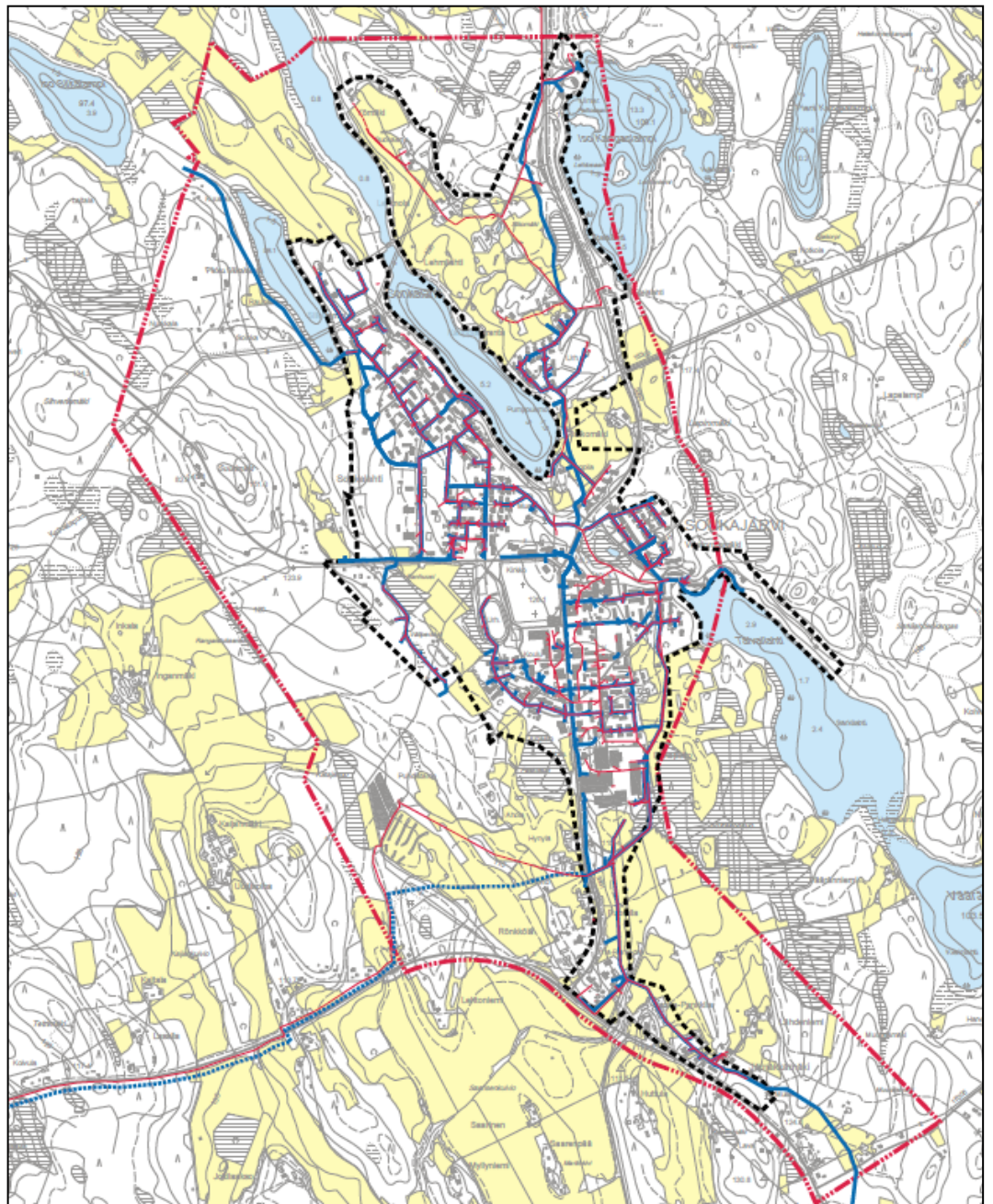
Sonkajärven kunnan vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueeksi on 16.1.2011 hyväksynyt asemakaava-alueeksi eräin pienin laajennuksin.

Sonkajärven kunnan vesi- ja viemärlaitos ostaa kaiken talousveden Ylä-Savon Vesi Oy:ltä. Sonkajärven kirkonkylässä Vesitorvi toimii ylävesisäiliönä.

Kirkonkylän viemäriverkosto on hiukan laajempi kuin asemakaava-alue. Verkosto on kokonaan erillisviemäroity. Jätevedet johdetaan siirtoviemärillä Iisalmen jäteveden puhdistamoon. Vesi- ja viemäriverkoston laajuus ilmenee

Aluelämpöverkostot on rakennettu ydinkeskustan ympärille. Verkostoon on liitetty koulukeskus, liikuntahalli, jäähalli, terveyskeskus, entinen kunnantalo, virastotalo, palvelutaloja, Mosaiikki, taksitalo, kirjasto, tekninen tukikohta, päiväkotit, paloasema sekä keskustan kerrostaloja. Aluelämpölaitos sijoittuu taajaman keskellä. Polttoaineena voimalassa käytetään haketta, turve ja varapolttoaineena öljy.

Kaava-alueella on sähköasema sekä 45 kv ja 20 kv johtoalueita.

Kuva 10: Vesihuoltoverkosto.

2.7 Kulttuuriympäristö

Rakennuskohteet

Sonkajärven kunta on inventoinut asutushistoriaa ja rakennusperinnettä vuonna 1992. Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet on lueteltu julkaisussa

”Sonkajärven rakennusperinnettä”. Kaava-alueen arvokkaat kohteet ovat (luku viittaa julkaisun kohdenumerointiin):

32. Kangaslammin entinen koulu

Vuonna 1939 valmistunut tiilirunkoinen koulurakennus, jonka koulutoiminta kesti vuoteen 1963. Pihapiirissä on koulun lisäksi pieni saunarakennus, joka on nykyään varastokäytössä. Rakennus on nykyisin hiihtokeskus.

34. Sonkajärven Kotiseututalo (kortteli 22)

1860-luvulla rakennettu maatilan asuinrakennus, joka on siirretty nykyiselle paikalle 1981. Samaan pihapiiriin kuuluu myös tuulimylly. Rakennukset ovat nykyisin kotiseutumuseona.

35. Sonkajärven pappila (kortteli 23)

1920-luvun alussa rakennettu W.Wuorisen piirtämä kookas mansardikatoinen hirsitalo. Samaan pihapiiriin kuuluvat myös aitta ja vilja-aitta.

36. Sonkajärven kirkko (kortteli 21)

Vuonna 1910 valmistunut arkkitehti Joosef Stenbäckin suunnittelema mustasta gabroasta ja vaaleasta graniittista rakennettu kivikirkko.

36.Osuuspankin talo (kortteli 47)

Kaksikerroksinen vaaleaksi rapattu vanha vuonna 1928 valmistunut Sonkajärven Osuuskassan talo, joka on nykyisin liike ja asuinkäytössä.

36. Ent. kunnanlääkärin asunto (kortteli 38)

V.B.Adolfsonin suunnittelema vuonna 1931 valmistunut 1½-kerroksinen hirsirakennus, joka on entisöity vuonna 1997.

36. Sonkajärven ortodoksinen rukoushuone (kortteli 35)

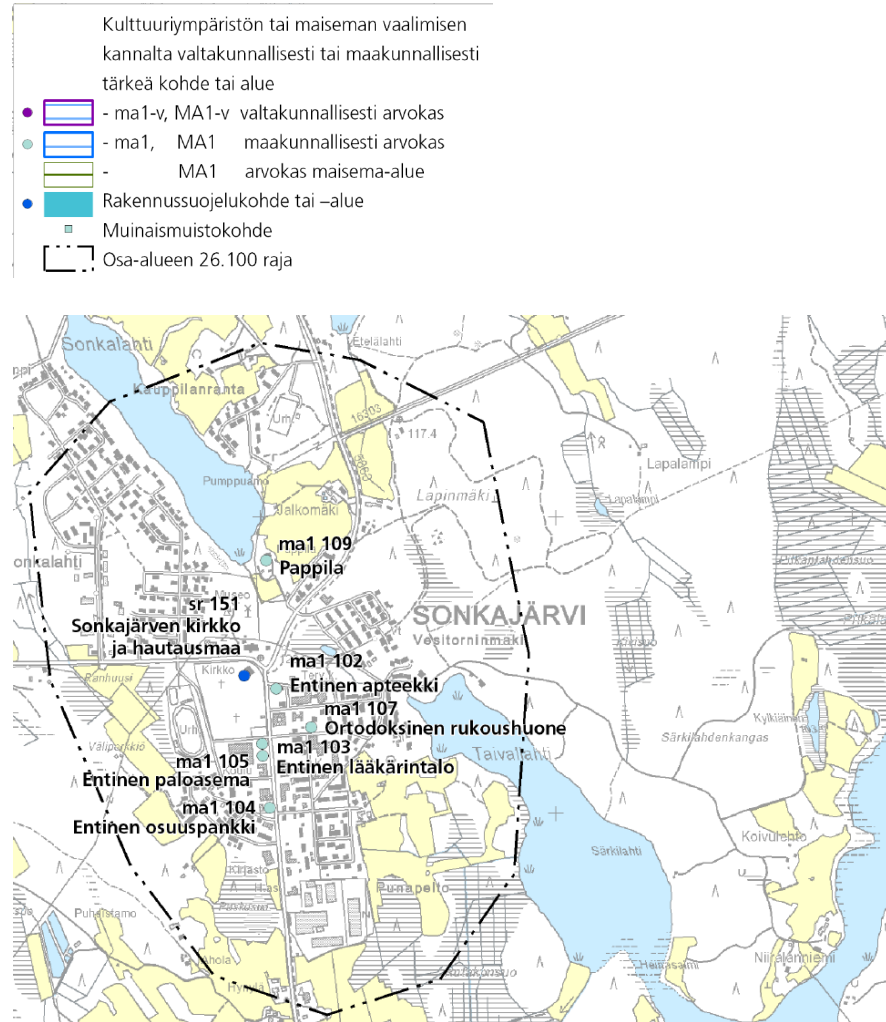
Arkkitehti Ilmari Ahosen suunnittelema vuonna 1961 valmistunut rankorunkoinen ja satulakattoinen rukoushuone.

37. Meijeri

Sonkajärven nykyinen meijerirakennus rakennettiin vuonna 1914. Rakennus on tiili- ja betonirunkoinen ja sen loiva satulakatto on katettu pellillä. Ulkoseinät on nykyään vuorattu mineriittilevyillä. Meijerin toiminta lopetettiin vuonna 1990 ja se on nykyisin yksityisomistuksessa.

Kuvassa on esitetty vain kirkonkylän ympäristö ja Kangaslammin koulu jää näin ollen maakuntakaavan kohteista tämän alueen ulkopuolelle. Kotiseututaloa eikä meijeriä ole maakuntakaavassa luettu kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta maakunnallisesti tai valtakunnallisesti tärkeäksi kohteeksi. Kaavaselostuksen liitteenä on kartta, josta näkyvät kaikki yleiskaavoitettavan alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaat kohteet.

Kuva 11. Maakuntakaavassa esitetyt kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeät kohteet. Lähde: Pohjois-Savon liitto

Kesällä ja syksyllä 2012 tehdyn kulttuuriympäristöselvityksessä on nousut esille seuraavat rakennuskohteet aikakausittain ja alueittain.

Selvityksessä (Sonkajärven keskustaajaman rakennetut ympäristöt 15.2.2013, Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy) kaava-alueetta on tarkasteltu sen historiallisista lähtökohdista käsin. Näitä edustavat Rutakon kylä, Sonkajärven kylä, kirkonkylä ja taajama.

Rutakon kylän ja kirkonkylävaiheen rakennukset

Alueet:

Rutakon kylä ja kirkonkylä
Pappilan kulttuurimaisema

Rakennuskohteet:

1. Sonkajärven pappila 1919
2. Sonkajärven kotiseutu- ja pullomuseo, 1860/1981 (taajamakausi)
3. Sonkajärven kirkko 1910
4. Apteekki, vanha kunnantalo 1922/1952
5. Terveystalo, neuvola 1950

6. Kunnanlääkärin talo 1931
7. Vanha paloasema 1950
8. Ortodoksinen rukoushuone 1961
9. Rutakon osuuskassa 1928
10. Laitala 1950-luku
11. Sonkajärven meijeri 1914,1950/60-l
12. Marttila 1920-luku

Sonkajärven kylän alueet

Alueet:

Lehmilahden asutus- ja viljelymaisema

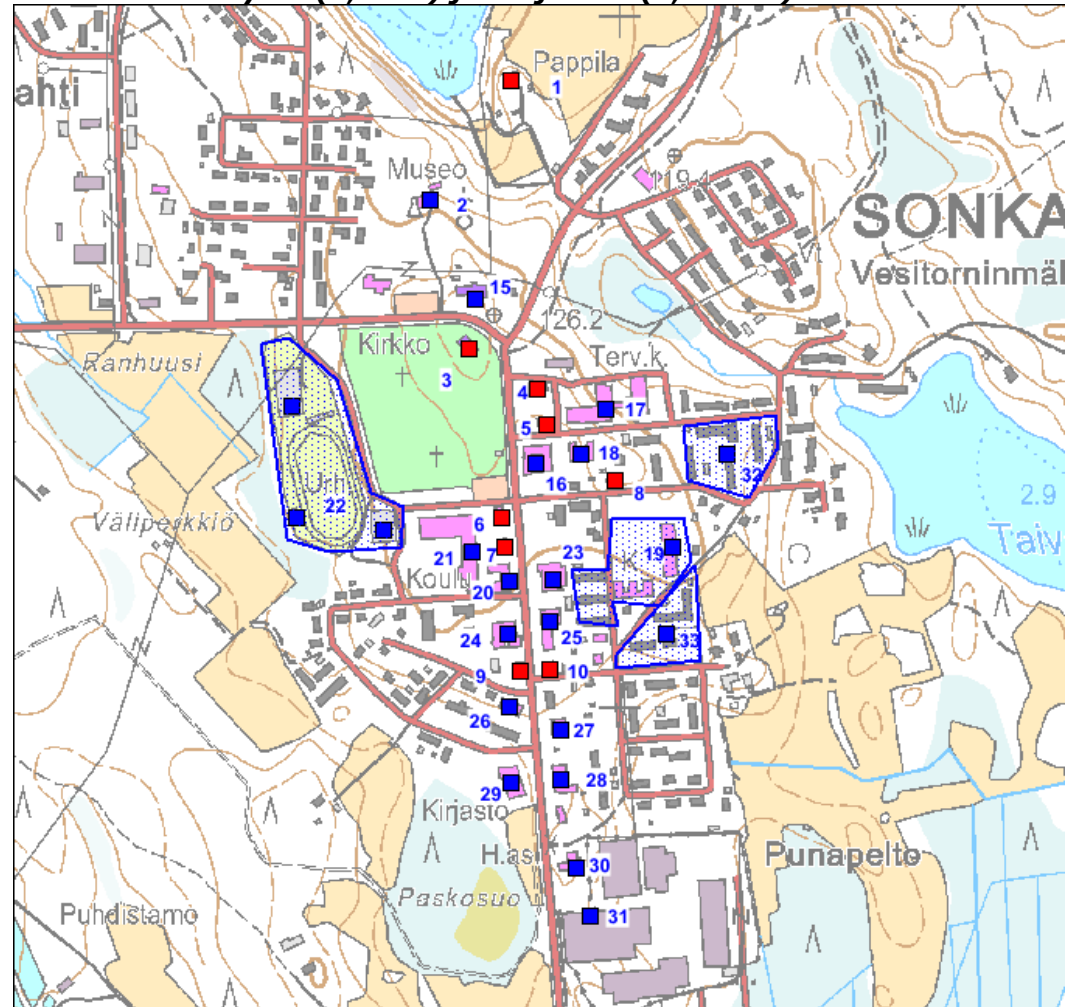
Rakennuskohteet:

13. Kangaslammen koulu 1938
14. Lehmolan tilakeskus 1800/1900-l

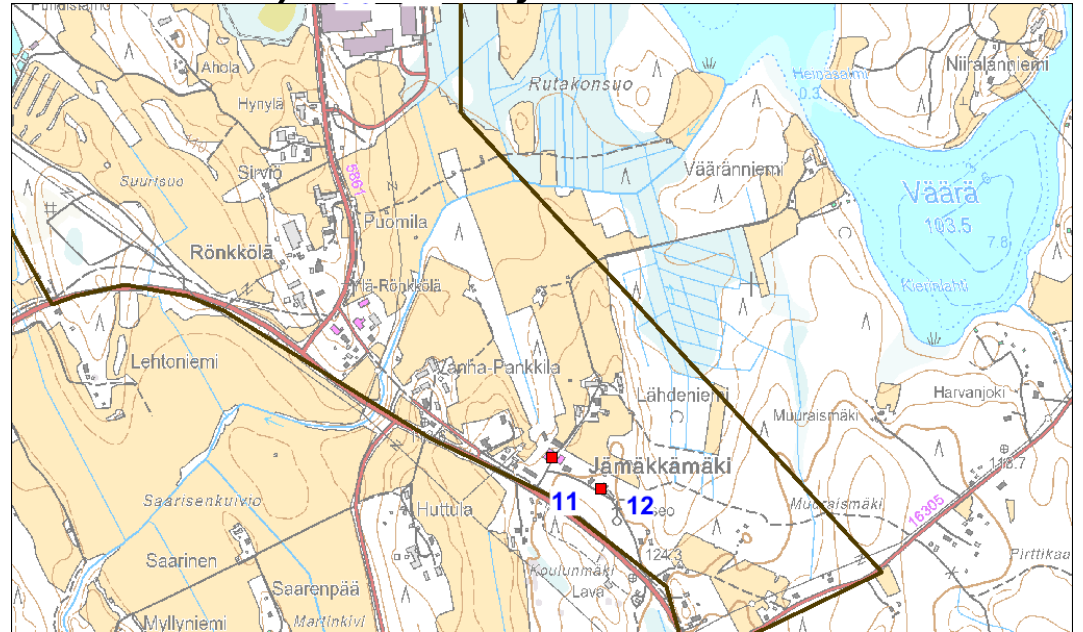
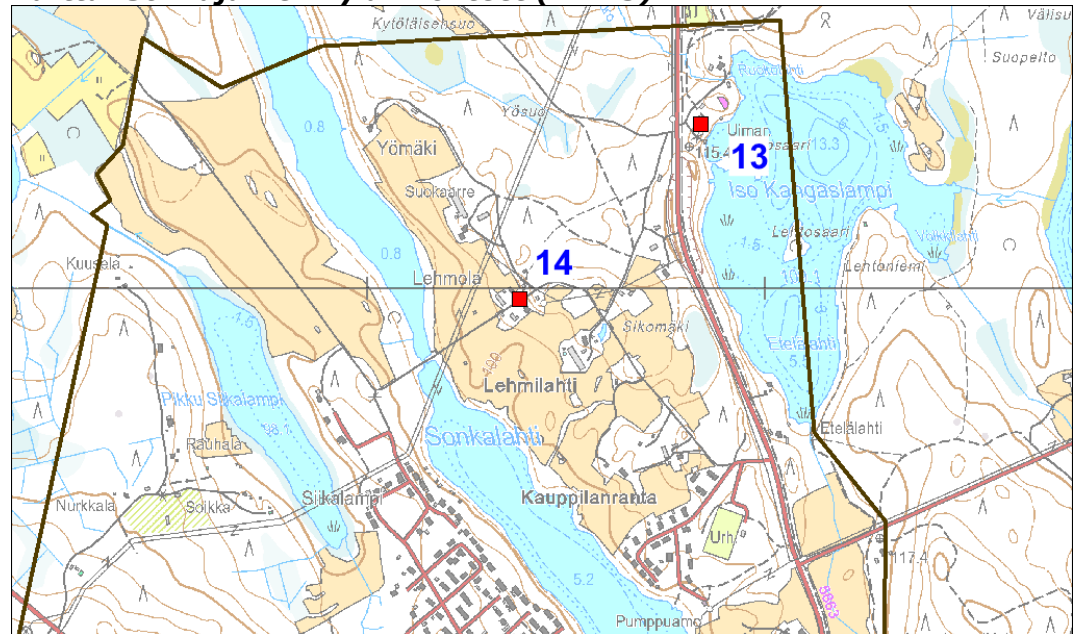
Sonkajärven taajama 1962 –

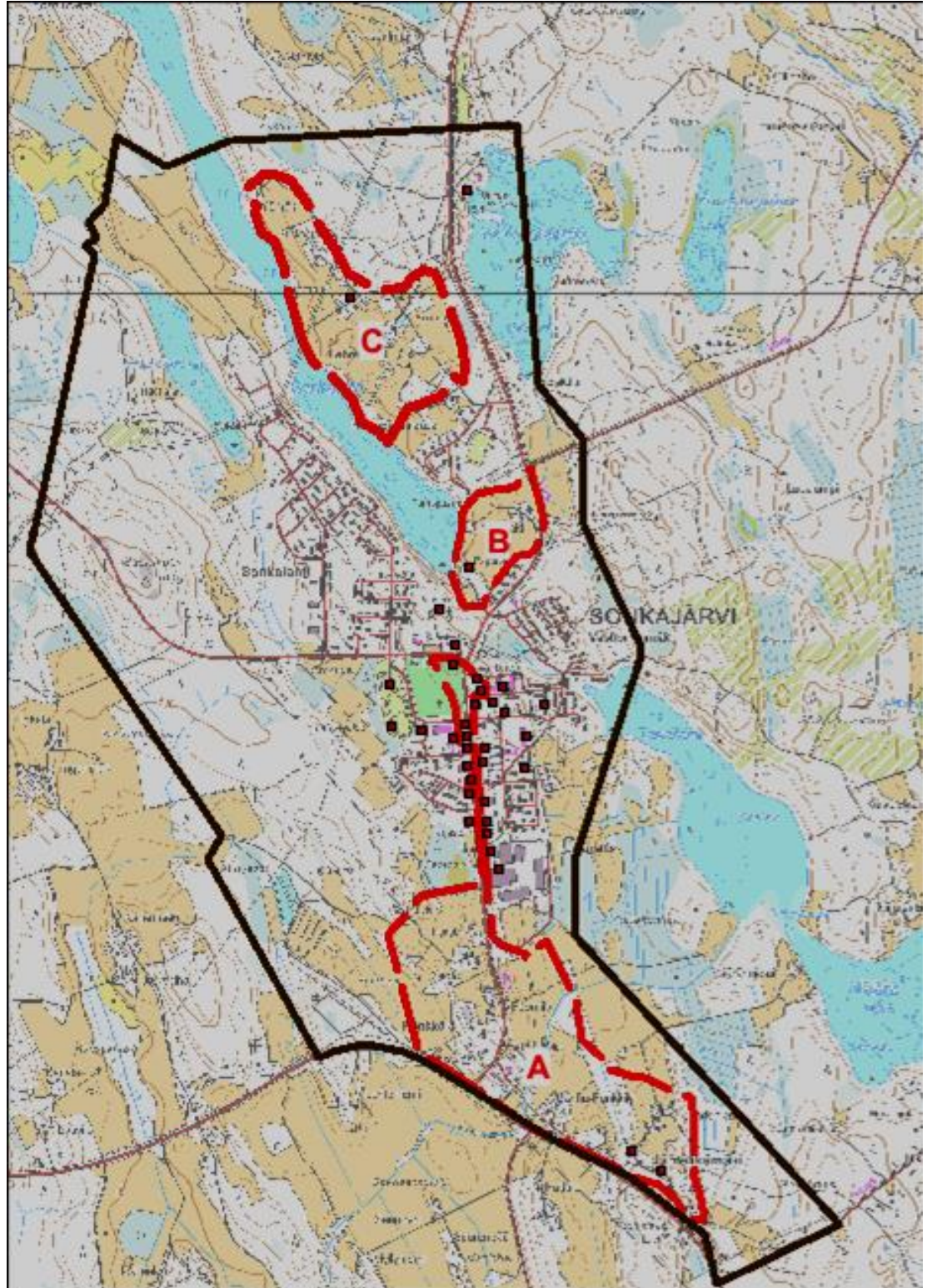
Rakennuskohteet:

15. Seurakuntatalo 1964/1980-l
  16. Kunnan virastotalo 1977
  17. Terveyskeskus 1969-1982
  18. Lääkärien talo 1968/1994
  19. Kansakoulu, keittola ja asuntolat 1963-64
  20. Säästöpankki 1965
  21. Oppikoulu 1969,2000
  22. Urheilukenttä, liikuntatalo, jäähalli 1950/2000-l
  23. K-market 1970-l
  24. Osuuskassa 1962/1990
  25. S-Market 1990-l
  26. Tuottajaintalo 1970-l
  27. Hollivoot 1990-l
  28. Oikarisen kauppa 1960-l
  29. Kirjasto 1993
  30. Huoltoasema 1970-l
  31. Oma talo -tehdas 1975–2000-l
  32. Rivitalokortteli 1960-l, 1970-l
  33. Rivitalot, Säästörivi, Talokangas 1960–1970-l
-

Kartta: Kirkonkylän (1,3-10) ja taajaman (2, 15-33) kohteet

Kuva 12: inventoidut kohteet. Punaisilla neliöillä on merkitty kirkonkylävaiheen (1910-1961) kohteet ja sinisillä neliöillä ja viivarajauksilla taajamavaiheen (1962-) kohteet ja ympäristöt.

Kartta: Rutakon kylän kohteet 11 ja 12**Kuva 13: Kohteet 11 (Osuusmeijeri) ja 12 (tilakeskus)****Kartta: Sonkajärven kylän kohteet (14-15)****Kuva 14: Kohteet 13 (Kangaslammien koulu) ja 14 (Lehmolan tilakeskus)**

Kaava-alueen aluekokonaisuudet

Kuva 15: Aluekokonaisuudet A = Rutakon kylä ja kirkonkylän raitti, B = Pappila ja viljelymaisema, C = Lehmilahden viljelymaisema. Neliöt ovat raportissa esiteltyjä kiinteistökohteita.

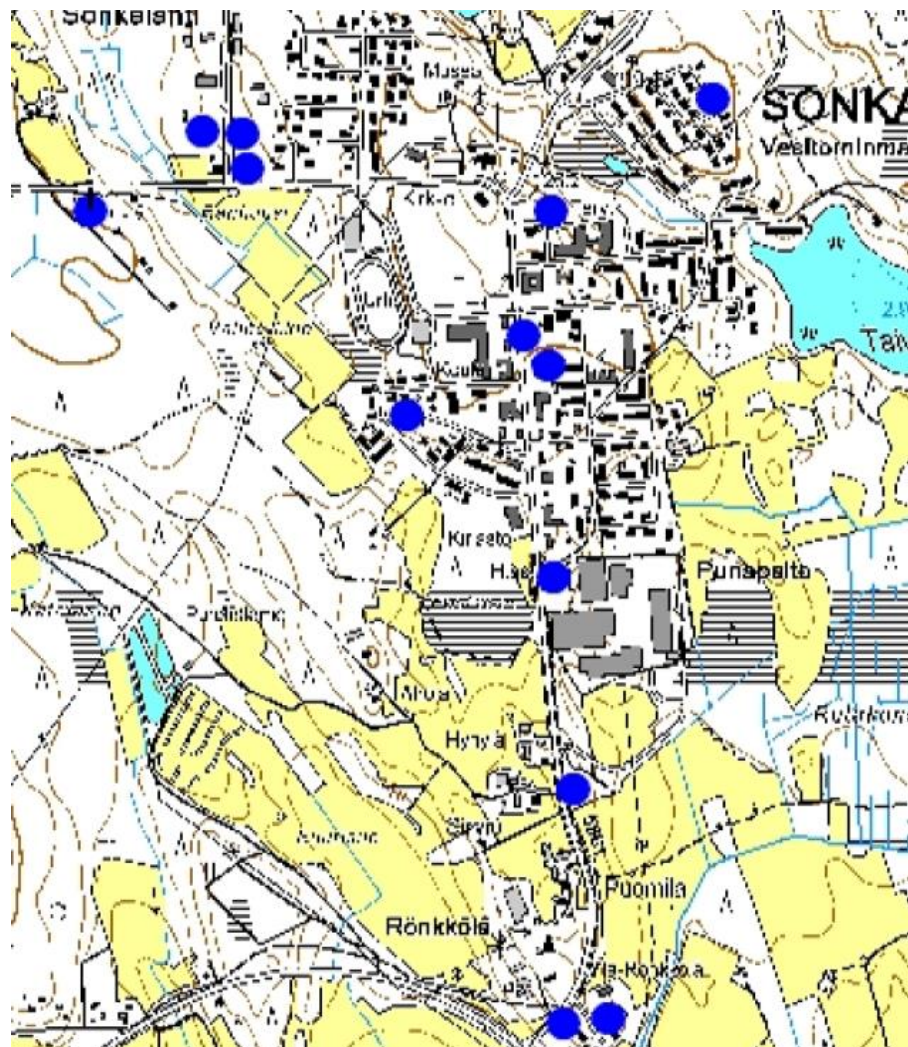
Muinaisjäännökset

Kaava-alueelta ei ole tiedossa muinaisjäännöksiä. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo teki keväällä 2013 esiselvityksen. Esiselvityksen perusteella kaavaprosessia voidaan jatkaa.

2.8 Ympäristön häiriötekijät

Maanteiden liikenne aiheuttaa melua, joka on huomioitava tulevaa maankäyttöä suunniteltaessa.

Melualan rajaus on määritetty Ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston ohjeen 6/1993: Tieliikenteen laskentamalli mukaisesti. Melualueet on määritetty Liikenneviraston kullekin tieosalle ilmoittamien nykyisten liikennemäärien, ennusteiden ja nopeusrajoitusten perusteella. Kartat melualueista päivä- ja yöaikaan on selostuksen liitteenä.

Kuva 16: Sonkajärven kirkonkylän Matti-rekisterin kohteet.

Muita päästölähteitä ovat keskustan lämpövoimalaitos ja talotehdas. Lisäksi pelloille levitettävä lietalanta aiheuttaa hajuhaittoja ajoittain.

Ympäristöhallinnon pilaantuneita maita koskevaan rekisteriin on kirjattu kaava-alueelta 13 kohdetta, joista kolme on toimivia huoltoasemia tai polttonesteen jakelupisteitä, yksi vanha kaatopaikka, 4 vanhaa tai toiminnassa olevaa korjaamoa, 2 tielaitoksen vanhaa tukikohtaa ja aluelämpölaitos. Kohteiden sijainti ilmenee oheisesta kuvasta.

3 LUONNONYMPÄRISTÖ

3.1 Kallio- ja maaperä

Sonkajärven kallioperä on pääosin amfipoliittia ja tonaliittistä gneissia (Geologinen tutkimuskeskus 2011).

Kaava-alueen maaperä on pääosin moreenia, turvetta, harjua ja kalliota.

3.2 Maisema

Sonkajärvi kuuluu valtakunnallisessa maisemamaakuntajaossa Pohjois-Savon järvisuuteen. Seutu on korkeussuhteiltaan varsin vaihtelevaa ja maisemaan kuuluvat jyrkkärinteiset mäet, tasaiset pellot sekä vesistöt.

Selvitysalue on maastonmuodoiltaan kumpuilevaa ja sitä luonnehtii metsäsaarekkeiden ja peltoviljelysten vaihtelu. Selvitysalueen itäosa on tyypillistä metsätalousmetsää, jossa eri-ikäiset metsäkuviot vaihtelevat. Puusto on kuusivaltaista, korkeampien mäkien lakialueilla ja hiekkaharjuilla on myös mäntymetsää. Alavimmat paikat ovat lehtipuuvaltaisia.

Itä osassa selvitysalueita maisemaa hallitsee ympäristöstä selvästi kohoava Suurimäki, jonka osin kalliainen laki näkyy pitkälle.

Kuva 17: Tyypillistä Sonkajärven viljelysmaisemaa.

Iso kangaslammella sijaitsee leiri- ja liikuntakeskus. Lammen ympäristössä ja pohjoispuolella sijaitsee mm. juoksureittejä ja keskuksen läheisyydessä on uimaranta pukukoppeineen. Uimarannalla maisemaa hallitsee uimahyppytorni

sekä läheiseen niemeen rakennettu oleskelualue puistonpenkkeineen, nurmikoineen ja rantapallokenttineen.

Maisemaan vaihtelua tuovat eri puolilla avautuvat vesialueet, kuten kirkonkylän pohjoispuolella oleva Sonkalahti ja Iso Kangaslampi. Iso Kangaslammen itäreuna on korkeaa hiekkaharjua ja lammen rannat ovat monin paikoin ko-meaa männikköä. Kaava-alueen eteläosassa sijaitsee Vääränjoki joka kulkee kylän eteläosassa kaava-alueen halki. Hidasvirtauksisen joen uoma pääosin ruopattu ja sitä reunustaa molemmin puolin viljelykset sekä asuinrakennukset.

Kuva 18: Sonkajärvellä vesistöt, metsiköt ja viljelykset vuorottelevat maisemassa.

Muualla selvitysalue on pääosin rakennettua kulttuuriympäristöä, osin metsämaisemaa ja erityyppisiä ranta-alueita. Metsäalueilla vallitsevat varttuneet, mutta talousmetsäkäytössä olevat kuusi- ja mäntymetsät. Lehtipuuvaltaisia, pääosin istutettuja koivumetsiä on ranta-alueita.

Vesiluonto

3.2.1 Pohjavedet

Selvitysalueelta löytyy yksi pohjavesialue. Pohjavesialueen tiedot:

Jalkomäki, tunnus 0876201

Vedenhankintaa varten tärkeä pohjavesialue, jonka antoisuus 657 m³/d
Varsinainen muodostumisalue pinta-ala on 100,0 ha ja on kokonaispinta-ala on 169 ha.

Tärkeiden pohjavesialueiden suojelusuunnitelma kaksi (2) kpl 31.1.1994
(0876201 Jalkomäki Matilanniemi, 0876216 Järvenpää)

3.2.2 Pintavedet

Sonkajärven keskustaajamaan pohjoispuolelle ulottuu Sonkajärven Sonkalahti. Suunnittelualueeseen sisällä sijaitsee myös keskustan pohjoispuolella sijaitsevan Iso Kangaslammien länsiranta ja keskustasta pohjoiseen sijaitseva

Pikku Siikalampi. Myös Vääräjärven Taivallahden pohjukka kuuluu suunnittelualueeseen.

Sonkajärvi kuuluu Matkusjoen yläosan alueeseen 04.583. Sonkajärven pinta-ala on 540,1 ha ja suurin syvyys on 13,8 m.

Iso kangaslampi kuuluu Matkusjoen yläosan alueeseen 04.583. Iso Kangaslammen pinta-ala on 30,2 ha ja suurin syvyys on 13 m.

Pikku Siikalampi kuuluu Matkusjoen yläosan alueeseen 04.583. Pikku Siikalammen pinta-ala on 7,4 ha ja suurin syvyys on 2 m.

Väärä kuuluu Matkusjoen alaosan alueeseen 04.582. Väärän pinta-ala on 72,7 ha, suurin syvyys on 7,7 m ja yläpuolisen valuma-alueen koko on 1533 ha.

Rönkkölän kohdalla suunnittelualueella kulkee Väärän lammesta laskeva puro ja aivan suunnittelualueen pohjoisosassa kulkee Iso Kangaslammesta laskeva Kangaslammen puro.

3.3 Kasvillisuus

Sonkajärvi sijaitsee eteläborealisella kasvillisuusvyöhykkeellä, Järvi-Suomen kasvimaantieteellisellä alueella (2b). Selvitysalueen itä ja pohjoisosissa sijaitsee laajimmat yhtenäiset metsäalueet. Selvitysalue on metsätyypiltään pääosin tuoretta mustikkatyypin (MT) kangasmetsää.

Suunnittelualueella vallitsevat mustikkatyypin (MT) tuoreet kankaat. Varttuneet metsät ovat yleensä kuusivaltaisia, seassa on myös mäntyä ja rauduskoivua. Kenttäkerroksen valtalajeja ovat varvut; mustikka ja puolukka. Näiden lisäksi esiintyy tavanomaista tuoreen kankaan lajistoa mm. metsäkastikka, metsätähti ja kultapiisku. Varjoisimmilla ja kosteammilla paikoilla esiintyy paikoin runsaita hiirenporraskasvustoja. Pensaskerroksessa on paikoin runsaasti pihlajaa.

Suunnittelualueella on vain vähän pienialaisia suoalueita. Monet alueen suot on ojitettu metsätalouden tarpeiden mukaisesti, eivätkä ole enää luonnontilaisia. Metsätalousalueille vaihtelevat avohakkuut ja eri-ikäiset metsiköt. Uudistetut alueet ovat yleensä lehtipuuvaltaista, puusto on melko nuorta eikä laho-
puustoa näin ollen juuri ole.

Aluetta monipuolistavat ranta-alueilta löytyvät lehtomaiset kankaat (OMT) sekä pienet kosteat saniastyypin (NT) lehdot.

Kuva 19. Suurimäen tuoretta kangasmetsää.

Pikku Siikalammen rannat ovat paikoitellen soistuneet ja eteläpohjukka on rehevä. Pienen Siikalammen itärannalla vesistöön rajoittuu peltoviljelyksiä, muuten rannat ovat metsäisiä. Rantapuusto on tyypillisesti tiheää, kuusikkovaltaista varttunutta metsää tai avohakkuun jälkeistä nuorta lehtipuuta kasvavaa taimikkoa.

Suurimäen päällä on paikoin avokallioisia paikkoja. Mäen länsireunalla on varttuvaa männikkökangasta, muuten alueella kuusi on päälaji. Ison Kangaslammen ympäristö on karumpaa mäntyvaltaista metsää. Ison kangaslammen länsirannalla kulkee korkeahko hiekkaharju.

Kuva 20. Iso Kangaslammen rantamaisemaa.

Suurimäen länsiosassa sijaitsee metsäkäsittelytoilta säästynyt alue, joka on metsätyypiltään lehtomaista kangasta. Pääpuulajit ovat kuusi ja rauduskoivu, mutta sekapuuna esiintyy myös runsaasti harmaaleppää. Lahopuuta esiintyy alueella jonkin verran sekä maapuuna että pystypötkelöinä. Pensaskerroksessa kasvaa runsaasti pihlajaa ja punaherukkaa. Muita kenttäkerroksen lajeja ovat mm. kielo ja hiirenporras.

3.4 Eläimistö

Eläimistötiedot perustuvat maastokäynnin yhteydessä tehtyihin havaintoihin. Maastokäynnin myöhäisestä ajankohdasta 5.-6.9.2011 johtuen maastotöissä havaittujen muuttolintujen pesimisestä alueella ei kuitenkaan ole varmuutta.

Sonkajärven kylän vesi- ja rantalinnustoon kuuluvat mm. joutsen, kalalokki, telkkä, haapana, sinisorsa ja tavi.

Kuva 21: Joutsenia Iso Kangaslammessa.

Alueen metsien lintulajistoon kuuluu pääosin yleisiä havu- ja lehtimetsien lintulajeja. Maastoinventoinnissa alueella havaittiin räkättirastas, peippo, talitiainen, pyy ja käpytikka.

Peltoalueet, metsäsaarekkeet ja pihapiirit muodostavat monimuotoisen ympäristön kulttuuriympäristössä viihtyville lajeille. Tavallisia peltoalueiden ja pihojen lintuja ovat mm. varis, harakka ja varpunen.

Nisäkkäistä alueella viihtyy mm. jänis ja orava. Alueen varttuneissa kuusikoissa oli runsaasti merkkejä oravista, sillä yleensä isompien puiden juurella oli paljon oravan syömien käpyjen ruotoja. Jänikset viihtyvät alueen lehtipuu valtaisissa talousmetsissä ja peltoalueiden reunamilla.

3.5 LUONNON- JA MAISEMANSUOJELUN KANNALTA ARVOKKAAT KOHTEET

Alueella ei ole luonnonsuojelulain (LSL 29 §) mukaisia suojeltuja luontotyyppejä. Metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §) selvitysalueella ovat alueelta löytyvät pienet, rehevät lehtolaikut.

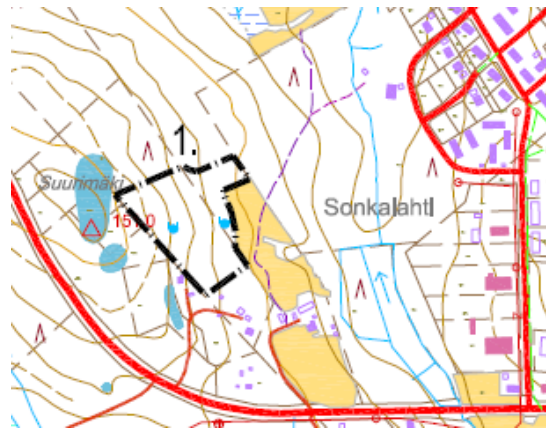
Maisemallista merkitystä on mm. maisemaa hallitsevalla Suurimäellä.

3.6 Luonnonsuojelullisesti arvokkaat alueet

1. Suurimäen lehtolaikut

Arvoluokka: Paikallisesti arvokas kohde

Uhanalaiset ja silmällä pidettävät luontotyytit: Kosteat keskiravinteiset lehdot (VU)

Kuva 22a ja 22b: Suurimäen lehtolaikua.

Kasvillisuuskohte. Suurimäessä vaihtelee tuoreen lehtomaisen kankaan (OMT) lisäksi käenkaali-oravanmarjatyyppin (OMaT) tuore kuusilehto ja keskiravinteinen hiirenporras-käenkaalilehto (AthOT). Monivaiheinen puusto on pääasiassa kuusta jonka seassa on myös rauduskoivua. Pensaskerrokseen lajistoon kuuluu harmaaleppä, pihlaja sekä kuusama. Kenttäkerroksen lajistoon kuuluu nimilajien lisäksi lehtokorte, herukka, vadelma, metsätähti ja hiirenporras. Alueella löytyy myös lahoppuustoa, josta suurin osa on riukulahoppuuta sekä lehtipuupötkelöitä. Myös puolilahoja maapuita esiintyy siellä täällä. Kas-

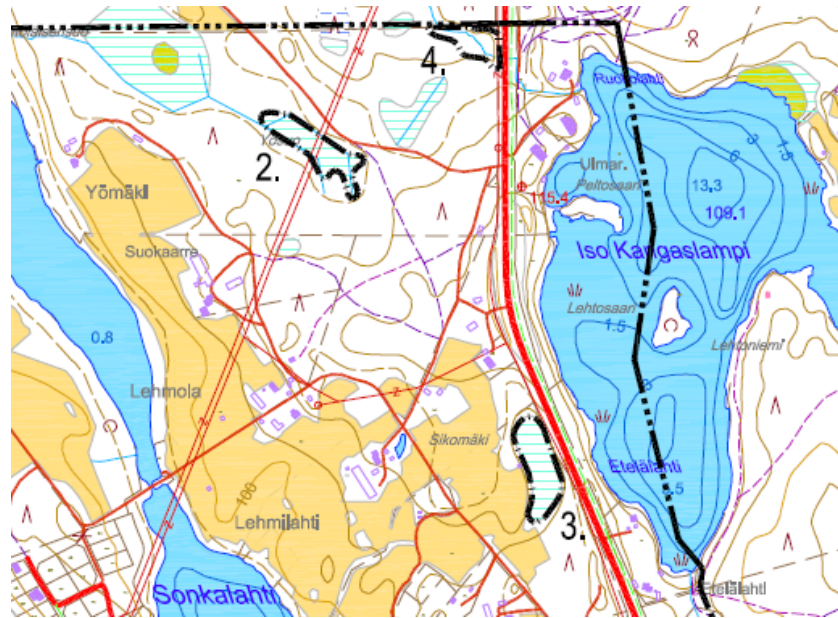
villisuus alueella on mosaiikkimaista, jossa erilaiset kasvillisuuslaikut vuorottelevat.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

2. Yösuo

Arvoluokka: Muu luonnonsuojelullisesti arvokas kohde

Uhanalaiset ja silmällä pidettävät luontotyytit: Isovarpurämeet (NT)

Kuva 23: Arvokkaat luontokohteet 2, 3 ja 4.

Yösuon luonnontilainen kaltainen ja melko pienialainen. Ympärillä oleva puusto on osittain varttunutta männikköä ja osittain varttuvaa männikköä. Suon reunat on aikaisemmin ojitettu, mutta ojat ovat nykyisellään pääasiassa umpeen kasvaneita. Suon keskusalue on melko avonaista ja mätäspintaista. Suon keskiosilla kasvaa harvakseltaan osalla mätäistä mäntyä.

Kenttäkerrosta luonnehtivat mm. suopursu juolukka, vaivero ja muurain. Pohjakerroksen valtalajina on rämerahkasammal. Suon ylittää sähkölinja.

Yösuon selvitysalueella soiden vähäisyydestä johtuen luonnon monimuotoisuutta lisäävä kohde.

Kuva 24: Yösuo

3. Sikomäen suo

Arvoluokka: Muu luonnonsuojelullisesti arvokas kohde

Uhanalaiset ja silmällä pidettävät luontotyypit: Suursaranevat ja isovarpuurämeet (NT)

Sikomäen suo on luonnontilaisen kaltainen ja melko pienialainen. Ympärillä oleva puusto on pääosin varttuvaa männikköä, jonka seassa on myös rauduskoivua. Suon eteläpäädyssä on varttunutta mustikkatyypin (MT) kuusikkoa.

Sikomäen suon keskusalue avointa karua suursaranevaa (SSN), jonka kenttäkerroksen valtalajit ovat jouhisara ja pullosara. Muita kenttäkerroksen lajeja ovat mm. karpalo, tupasvilla ja suokukka. Nevan rimpilaikut olivat luontoselvityksen maastotyön aikana loppukesästä melko kuivia.

Kuva 25: Sikomäensuo

Suo muuttuu reuna-alueilla isovarpurämeen (IVR) kautta melko jyrkästi mustikkatyypin (MT) tuorekankaaksi. Isovarpurämeen valtalajeja ovat suopursu, vaivero ja muurain.

Sikomäensuo on selvitysalueella soiden vähäisyydestä johtuen luonnon monimuotoisuutta lisäävä kohde. Suon reuna-alueet muodostavat monimuotoisen vaihettumavyöhykkeen ja monipuolistavat selvitysalueen elinympäristöjä.

4. Kangaslamminpuron varren metsä

Arvoluokka: Paikallisesti arvokas kohde

Uhanalaiset ja silmällä pidettävät luontotyypit: Tuore keskiravinteiset lehdot (NT) ja kosteat keskiravinteiset lehdot (VU)

Kangaslamminpuro on noin 2-3 metriä leveä ja matala. Puro on hiekkapohjainen ja puron virtaus vaihtelee hitaasti virtaavasta nopeampaan virtaukseen. Puro on luultavasti perattu, mutta nykyisin luonnontilaisen kaltainen. Rannat ovat jyrkkärantaiset.

Puron ympäristö on lehtomaista kangasta (OMT), jonka puuston päälaaji on varttunut kuusikko. Kuusien seassa kasvaa myös rauduskoivua, harmaaleppää pihlajaa ja kuusamaa. Kenttäkerroksen kasvillisuudesta löytyy mm. oravanmarjaa, käenkaalia ja mustikkaa. Puronvarsi on paikoitellen varsin rehevä ja kasvillisuudessa on havaittavissa lehtomaisuutta. Kenttäkerroksen kasvillisuudesta löytyy mm. metsäkastikkaa ja kieloa sekä kosteammilla paikoilla runsaita hiirenporras- ja metsäalvejuuri-kasvustoja.

Kuva26: Kangaslamminpuron varren lehtolaikku.

Puronvarren metsikkö muodostaa monimuotoisen ympäristön. Pienten lehtojen ja lehtomaisen kankaan sekä puron muodostama kokonaisuus on luonnon monimuotoisuudelle arvokas ympäristö.

Rehevät lehtolaikut ovat metsälain erityisen tärkeitä elinympäristöjä (Metsäl 10 §).

4 TAVOITTEET

4.1 Tavoiteasettelun lähtökohdat

Tavoitteet perustuvat osayleiskaavaa varten kerättyyn perusselvitysaineistoon, tehtyihin suunnitelmiin ja erillisselvityksiin ja niiden analysointiin sekä osallistuvan suunnittelun kautta saatuihin palautteisiin.

Perusselvityksiä on koottu mm. suunnittelutilanteesta, maanomistuksesta, väestöstä ja työpaikoista, maankäytöstä, liikenteestä, yhdyskuntatekniikasta, kulttuuriympäristöstä sekä luonnonympäristöstä. Erillisselvityksiä on tehty kulttuuri- ja luonnonympäristöstä.

Asukas- ja viranomaispalautteita on saatu mm. seuraavista aineistoista:

- Viranomaisneuvottelu
- Työn aikana saadut muut palautteet.

4.2 Tavoitteellinen taajamarakenne

Sonkajärven kirkonkylän on rakentunut päätieverkon ja Sonkalahden ympärille. Taajama rajoittuu laajoihin etelässä ja pohjoisessa peltoalueisiin. Palvelut keskittyvät aivan taajaman keskustaa ja asutus sen ympärille. Hiukan irrallaan keskustan ympärille muodostuneesta asutuksesta sijoittuvat Kauppilannan alue Sonkalahden itäpuolella sekä Meijerin—Jämäkkämäen alue koillisosassa.

Yleiskaavalla pyritään säilyttämään ja tiivistämään Sonkajärven taajaman yhdyskuntarakennetta osoittamalla uutta rakentamista olevan rakenteen keskelle tai välittömään läheisyyteen sekä ohjaamaan ja keskittämään taajaman ympäristön rakentamista ympäristö- ja maisema-arvot huomioiden. Uusien aluevarausten avulla pyritään säilyttämään kirkonkylän palvelutarjontaa ja edelleen kehittämään kirkonkylän palveluja sekä luomaan houkuttelevia erityyppisiä rakennuspaikkoja erityisesti kunnan omistamille maa-alueille.

4.3 Maankäyttöä koskevia yleisiä tavoitteita

Asunto- ja loma-asunto alueet

- Olemassa oleva tonttivaranto hyödynnetään. Selvitetään, miten olemassa olevan rakenteen sisältä löydetään kaavan tiivistämisen tai käyttötarkoituksen muuttamismahdollisuuksia.
- Uusilla asuinalueilla täydennetään olemassa olevaa rakennetta. Yhdyskuntarakenteen puolesta ensisijaiset laajenemissuunnat ovat Vesitorninmäen ja Sonkalahden alueet sekä itäiset alueet.
- Asuinalueiksi osoitetaan maiseman, rakennettavuuden ja sijainnin puolesta hyviä alueita. Tavoitteena on tarjota rakentajille houkuttelevia ja kilpailukykyisiä rakennuspaikkoja, jotta Sonkajärven kirkonkylän kehitys saadaan jatkumaan.
- Lisääntyvää vanhusväestöä varten pyritään löytämään uusia pieniä asuntoja palveluasuntoja sekä läheltä palveluja sekä kevyenliikenteen yhteyksien varrelta.
- Hyvien yhtenäisten viljeltyjen peltoalueiden osoittamista asumiseen pyritään välttämään.
- Lievealueen rakennuspaikkojen lukumäärää ei ratkaise tilojen pinta-ala tai rantaviivan pituus. Suunnittelualueen luoteisosan kyläalueelle pyritään löytämään pieniä muutaman asunnon ryhmien sijoittamista taajaman välittömään läheisyyteen huomioiden taajamarakenne, olemassa oleva infrastruktuuri sekä em. maisemalliset seikat.

Työpaikka-alueet

- Säilytetään edellytykset monipuolisille palvelun ja teollisten työpaikkojen synnylle.
  - Teollisuustonttien tonttireservi on riittävä. Uusia alueita ei ole tarpeen osoittaa.
-

Palvelualueet

- Varaudutaan nykyisten julkisten ja yksityisten palveluiden laajentumistarpeeseen.
- Uusiin julkisiin palveluvarauksiin ei ole tarvetta. Ainostaan palveluasuntoja rakentamiseen on varauduttava.

Virkistysalueet

- Virkistysalueiden osalta säilytetään ja täydennetään olemassa olevaa viheralueiden verkostoa sekä ulkoilureitistöä.
- Huomioidaan venevalkamat ja uimarannat.
- Erityisiä laajenemispaineita ei ole.

Maa- ja metsätalous

- Maa- ja metsätalouden toimintaedellytyksiä ei rajoiteta tarpeettomasti osayleiskaavalla.
- Yhtenäiset hyvät peltoalueet pyritään säilyttämään maatalousalueina.

Liikenne ja liikennealueet

- Päätieverkon ja radan meluhaitat otetaan huomioon maankäyttöratkaisuisissa.
- Sonjakärven kirkonkylän alueelle luodaan toimiva ja turvallinen kevyen liikenteen verkko.
- Liikennealueilla mahdollistetaan kaavallisesti liikenneturvallisuuteen ja taajamakuvaan liittyvät parannukset.

Yhdyskuntatekniikka ja sen aluevaraukset

- Olemassa olevat erityistoimintojen ja yhdyskuntatekniikan alueet säilytetään.
- Asemakaavan ulkopuoliset uudet rakennuspaikat osoitetaan siten, että ne ovat liitettävissä olevaan viemäriverkostoon.
- Uudet rakentamisalueet liitetään pääsääntöisesti vesi- ja viemäriverkostoihin.
- Jätehuollon kehittäminen perustuu kunnallisiin ja seudullisiin ratkaisuihin.

Luonnon- ja maisemansuojelu

- Maankäyttöratkaisuisissa otetaan huomioon alueen luonnon ja maiseman erityispiirteet ja suojeluarvot. Lähtökohtana on alueelle tehty erillinen luonto- ja maisemaselvitys sekä aikaisempien kaavojen yhteydessä tehdyt selvitykset.
  - Luontoselvityksessä todettujen paikallisesti merkittävien luontokohteiden maankäyttösuosituksia pyritään ottamaan kaavaratkaisussa huomioon.
-

Rakennussuojelu, muinaismuistot

- Maankäyttöratkaisuja harkittaessa lähtökohtana on olemassa olevan käytökelpoisen rakennuskannan hyödyntäminen.
- Alueen rakennuskulttuuri- ja muuta historiallista perintöä pyritään säilyttämään kaavallisin keinoin. Edustavimmat rakennuskohteet osoitetaan tarpeellisin merkinnöin.

4.4 Asemakaavoitettavan alueen kehittämistavoitteita

Sonkajärven kirkonkylää kehitetään asemakaava-aluetta laajentamalla, taajamakuva kehittäen, laajoja peltoalueita säilyttäen, luomalla uusia kilpailukykyisiä asuntoalueita, luomalla edellytykset uusille palveluille ja muille työpaikoille sekä olevassa olevien palveluiden ja työpaikkojen kehittämiseksi. Kaavalla turvataan myös virkistysalueiden riittävyys ja niiden kehittäminen.

Asumisen mitoitus

Tavoitteena on pyrkiä lisäämään Sonkajärven kirkonkylän osayleiskaava-alueen väkilukua. Osayleiskaavan mitoituksen tavoitevuosi on 2030.

Sonkajärven kunnan tavoitteena on tarjota korkeatasoisia omakotitalojen rakennuspaikkoja taajaman ympäristöstä ja asemakaavoitetulta alueelta kunnan omistamilta alueilta yksityismailla tapahtuvan rakentamisen lisäksi.

Maakuntakaavan mukaan asuntotuotantotarve on 2030 mennessä 44 000 k-m² Sonkajärven kunnassa. Asuinkerrosalasta ja asukaista noin 40 % asuu Sukevan ja Kirkonkylän taajamissa. Asuntotuotantotarve taajamissa on siten 17600 k-m², josta kirkonkylän osuus on noin 80 %, eli noin 14000 k-m². Kun väljän omakotialueen aluetehokkuus on noin 0,08, tarvitaan raakamaata noin 17,5 ha vuoteen 2030 mennessä. Raakamaan saannin turvaamiseksi aluevara on tarkoituksen mukaista esittää hiukan suurempana parempien neuvotteluasetelmien turvaamiseksi. Uusia asuntoalueita tarvitaan em. perusteella 20 – 25 ha.

Ranta-alueiden rakennusoikeus osoitetaan oikeusvaikutteisen Taajaman ympäristön yleiskaavan mitoitusperusteiden ja kaavaratkaisun mukaisesti.

Asuinalueet

Kunnalla ei ole riittävästi raakamaata, joten osa uusista alueista joudutaan osoittamaan yksityisten omistamille maa-alueille.

Kirkonkylän yhdyskuntarakenteen ja eri maankäyttömuotojen sekä luonto- ja kulttuuriarvojen perusteella kirkonkylän laajenemialue ovat Pappilan alue Sonkalahden pohjukassa sekä Vesitorninmäen pohjoispuoleinen alue, Kauppi-lanrannan pohjoispuoli, Siikalammen lounaisosa sekä Jämäkkämäen alue.

Lievealueen rakentaminen on osoitettu Välipakan alueella.

Työpaikka-alueet

Kunnalla tulee olla tarjota rakennettavuudeltaan ja sijainniltaan hyviä työpaikka-alueita erilaisille ja erikokoisille yrityksille riittävästi. Tarkkaa pinta-alamäärä ei ole tarkoituksenmukaista arvioida. Koska Rönkkölän teollisuusalueen ja Omatalon teollisuusalueen on vielä paljon tyhjiä rakennuspaikkoja, ei uutta teollisuusaluetta ole tarvetta osoittaa.

5 OSAYLEISKAAVA JA SEN PERUSTELUT

5.1 Aluevarausten pääperustelut

5.1.1 Yleistä

Osayleiskaavalla tarkastellaan taajaman maankäyttöä kokonaisuutena ja luodaan kehittämissuhteet asemakaavan tarkastamiselle ja päivittämiselle. Yleiskaava on laadittu melko yleispiirteiseksi, jolloin asemakaavavaiheessa maankäyttö tarkentuu. Yleiskaavalla ohjataan myös taajaman lähialueen rantarakentamista. Lievealueen rakentaminen ranta-alueella yleiskaavan perusteella ja ranta-alueen ulkopuolella uudisrakentaminen tarvitsee suunnitelmatarveratkaisun.

5.1.2 Asuntoalueet

A Asuntoalue

Korttelialueet, joissa on erityyppisiä asuinrakennuksia on osoitettu A-alueiksi.

AM Maatilan talouskeskuksen alue

Alueelle saa rakentaa maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia sekä kaksi asuinrakennusta yhtä maatilakokonaisuutta kohti.

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Sonkajärven taajaman ympäristön rantaosayleiskaavan mukainen yksi maatilojen talouskeskuksen alue on osoitettu AM-alueeksi Sonkalahden rannalla.

AM Maatilan talouskeskuksen alue (ohjeellinen)

Alueelle saa rakentaa maa- ja metsätaloutta palvelevia rakennuksia sekä kaksi asuinrakennusta yhtä maatilakokonaisuutta kohti.

Taajaman läheisyydessä peltoalueiden keskellä tai reunassa olevat maatilan talouskeskusten alueen on rajattu ohjeellisella merkinnällään. Maatilan talouskeskuksen alueita on osoitettu yhteensä 7 aluetta. Ranta-vyöhykkeellä oleva talouskeskus on osoitettu Taajaman yleiskaavan mukaisesti AM-alueeksi.

Lisärakentaminen voi tapahtua talouskeskuksen yhteyteen pääsääntöisesti rakennusluvan perusteella.

ME Kotieläintalouden suuryksikön alue

Puomilan talouskeskus on osoitettu ME-alueeksi alueella olevan suuren navetan vuoksi.

AP Pientalovaltainen asuntoalue.

Asuinkaavoituksen yhteydessä alueelle voidaan varata myös asuinympäristöön soveltuvia työtiloja, asumiselle tarpeellisia julkisia ja yksityisiä palveluja, alueen sisäisiä liikenneväyliä, pysäköintialueita, alueen asukaita palvelevia virkistys- ja puistoalueita sekä yhdyskuntateknisen huollon alueita.

Ennen rakentamista alueelle on laadittava asemakaava.

Merkinnöillä on osoitettu nykyisen asemakaavan mukaisia rivi- ja omakotitalorakentamiseen varattuja alueita sekä aivan kaavoitetun alueen vieressä olevat uudet tai täydennettävät alueet. Uudet alueet ovat asemakaava-alueen välittömässä läheisyydessä, minkä johdosta tuleva rakentaminen vaatii asemakaavan laadintaa.

Uusina pientaloalueita on osoitettu Pikku-Siikalammen lounaispuolelle, Kaupilanrannan pohjoispuolelle, Sonkalahden rannalle Pappilan alueelle, Vesitorinin pohjoispuoleinen Lapinmäen alue, Perkkiöalue keskustan länsipuolella sekä Jämäkkämäen-Oinasjärventien alue Meijerin itäpuolella. Uusien AP-alueiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 40 ha, mikä hyvin tyydyttää tarvittavan rakennusmaan tarpeen.

Kaikki alueet rajoittuvat olevaan asutukseen sekä taajamarakenteeseen. Jämäkkämäen alue on palveluista etäimpänä.

Uusien alueiden kytkentäkustannuksissa osalta Pikku-Siikalammen ja Jämäkkämäen-Oinasjärventien alueet ovat kalleimmat. Sanottavia eroja ei muilla kolmella alueella ole, koska kaikki sijoittuvat olevan asutuksen viereen. Sisäisten kustannusten erot selviävät yksityiskohtaisemman kaavoituksen edetessä. Kunnalle tulee kaikkien alueiden osalta myös maanhankintakustannukset.

Jämäkkämäen-Oinajärventien alue on osoitettu reservialueena, koska toteutuminen tulee todennäköisesti viimeisenä.

AP-1 Pientalovaltainen asuntoalue.

Alue on tarkoitettu ympärivuotisten asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettava kerrosala on enintään 350 k-m².

Merkinnällä on osoitettu asemakaavoitetun alueen ulkopuolella olemassa olevat asuinrakennuspaikat, jotka eivät ole rantavyöhykkeellä.

Asemakaavoja laadittaessa tulee muistaa huomioida pohjaveden suojele tarpeellisilla ja riittäväillä merkinnöillä.

AP-2 Pientalovaltainen asuntoalue.

Alue on tarkoitettu ympärivuotisten asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa yhden tai kahden perheen asuinrakennuksen lisäksi saunan ja tarvittavia talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettava kerrosala on enintään 350 k-m².

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Rantavyöhykkeen olevat 8 asuinrakennuspaikkaa on osoitettu AP-2 merkinnällä. Rakennuspaikat on osoitettu Sonkajärven taajaman ympäristön yleiskaavan mukaisesti. Rakennuspaikoille voi myöntää rakennusluvut yleiskaavan perusteella.

RA-1 Loma-asuntoalue

Alue on tarkoitettu omarantaisten loma-asuntojen rakentamiseen. Rakennuspaikalle saa rakentaa loma-asunnon, saunan ja talousrakennuksia. Rakennusten yhteenlaskettu kerrosala saa olla enintään 250 k-m².

Luku kauttaviivan jälkeen osoittaa rakennuspaikkojen enimmäismäärän alueella.

Kaavassa on osoitettu 1 oleva lomarakennuspaikka ja 2 uutta Sonkajärven Taajaman ympäristön yleiskaavan mukaista rakennuspaikkaa.

AP-2 ja RA-1 rakennuspaikkojen perusteena oleva mitoitusaulukko on liitteenä.

Sonkalahden rannalle on osoitettu kolme rantasaunaa, jotka liittyvät alueella oleviin maatilan talouskeskuksiin.

5.1.3 Palvelu- ja työpaikka-alueet

C Keskustatoimintojen alue

Keskustatoimintojen alueeksi on kaavassa merkitty taajaman keskeiset alueet, jolle sijoittuu kaupat, koulut, terveyskeskus, kunnantalo sekä muita palveluita ja asuntoja.

P/P-1 Palvelujen ja hallinnon alue.

Palveluiden hallinnon alueeksi on osoitettu Rautakauppa taajaman eteläpäässä sekä Kangaslammin hoitokoti ja vanha kansakoulu. Kangaslammen alueella rakennuspaikoille voidaan rakentaa lisää 100 k-m² olemassa olevan rakennuskannan lisäksi. Olemassa olevilla kahdella rakennuspaikalla on yhteensä noin 1200 m² käytettyä rakennusoikeutta.

PY Julkisten palveluiden ja hallinnon alue

Merkinnällä on Päiväkoti ja seurakuntakeskus, Museoalue sekä palolaitoksen alue.

TP Työpaikka-alue

Vanhan Meijerin kiinteistö on osoitettu TP-merkinnällä.

T Teollisuus- ja varastoalue

Omatalon ja Ala-Rönkkölän teollisuusalueet on osoitettu teollisuus ja varasto-alueiksi.

TY Teollisuusrakennusten korttelialue, jolla ympäristö asettaa toiminnan laadulle erityisiä vaatimuksia.

Siikalamme teollisuusalue on osoitettu asuinalueen läheisyyden johdosta TY-alueeksi.

5.1.4 Virkistysalueet ja -reitit***VL Lähivirkistysalue.***

Asemakaavan mukaiset laajimmat viheralueet, Pikku-Siikalammen eteläranta ja Iso-Kangaslammin ranta-alue on osoitettu lähivirkistysalueiksi.

VV Uimaranta

Kangaslammin uimaranta on merkitty VV-alueeksi.

VU Urheilu- ja virkistyspalvelujen alueet

Merkinnällä on osoitettu koulukeskuksen sekä Kauppilanrannan urheilukentät.

VR Retkeily- ja ulkoilualue

Kangaslammin uimaranna ja hiihtostadionin alueet on osoitettu VR-alueiksi.

VL, VV, VU ja VR-alueille saa rakentaa vain alueita palvelevia rakennuksia ja rakenteita MRL:n 43.2 §:n perusteella.

Ulkoilureitit

Taajaman valaistu kuntorata ja latupohjat on osoitettu ohjeelliseksi ulkoilureitiksi.

Kaava-alueella olevat moottorikelkkareitit on sijoitettu nykyisen tilanteen ja tehtyjen suunnitelmien mukaisesti ohjeellisella merkinnällä.

5.1.5 Erityisalueet

ET Yhdyskuntateknisen huollon alue.

Ylävesisäiliö ja pääjätevedenpumppaamo on osoitettu kaavassa. Siirtoviemäri Iisalmeen on osoitettu myös kaavassa.

EN Energiahuollon alue

Sonkakoskentien varrella oleva muuntoasema on osoitettu EN-alueeksi.

EMT Mastoalue

Suurmäellä oleva linkkimaston alue on osoitettu EMT-alueeksi.

EH Hautausmaa-alue.

Alueen kulttuurihistorialliset ominaispiirteet on säilytettävä.

Sonkajärven hautausmaa on osoitettu EH-merkinnällä. Hautausmaan ominaispiirteet tulee säilyttää.

5.1.6 Kulttuuri- ja luonnonympäristö

Paikallinen arvokas kulttuurihistoriallinen kohde (SR).

Rakennukset tulee säilyttää ja kunnostuksessa tulee noudattaa säilyttävää korjaustapaa.

SR- merkinnällä on osoitettu seuraavat kohteet:

29. Kirjasto

Rakennussuojelukohde (SR-1).

Rakennustaiteellisesti tai historiallisesti arvokkaita rakennuksia tai alueita. Museoviranomaiselle tulee varata tilaisuus lausunnon antamiseen ennen suojelukohteita koskevien lupahakemusten ratkaisemista. Numero kauttaviivan jälkeen viittaa kaavaselostukseen.

Maakuntakaavan mukaiset ma1-kohteen on osoitettu SR-1 merkinnällä. Kohteita on kuusi kappaletta. Tämän lisäksi on osoitettu 5 muuta arvokasta kohdetta.

1. Sonkajärven pappila 1919
2. Sonkajärven kotiseutu- ja pullomuseo, 1860/
4. Apteekki, vanha kunnantalo 1922/1952
6. Kunnanlääkärin talo 1931
7. Vanha paloasema 1950
8. Ortodoksinen rukoushuone 1961
9. Rutakon osuuskassa 1928
11. Sonkajärven meijeri 1914,1950/60-l
12. Marttila 1920-luku
13. Kangaslammin koulu
14. Lehmolan talousrakennukset (ei navetta)

Kirkkolain nojalla suojeltava rakennus SRK

Sonkajärven kirkko on osoitettu kirkkolailta suojeltavaksi rakennukseksi.

Pohjavesialue

Kaava-alueelle sijoittuva I-luokan Jalkomäen pohjavesialue on osoitettu pv-merkinnällä. Alueelle on annettu kielto pohjaveden laatua ja määrää vaarantavat sekä maaperää pilaavat toimenpiteet.

Luonnon puolesta arvokkaat alueet

Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeät alueet on osoitettu luomerkinnällä. Merkinnän määräys: *"Mahdollinen metsälain 10 §: n mukainen kohde tai joku muu ympäristö- tai luontoarvoiltaan merkityksellinen kohde. Alueen ominaispiirteitä ei saa heikentää."*

Merkinnällä on osoitettu luotoselvityksessä esille nousseet Suurimäen lehto, Yösuo, Sikomäen suo ja Kangaslamminpuron varren metsä.

5.1.7 Muut alueet

MA Maisemallisesti arvokas peltoalue

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen, jota tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen ja peltojen reuna-alueelle.

Pappilan ja taajaman kaakkoisosan näkyvimvät ja edustavimmat peltialueet on osoitettu MA-alueiksi.

MT Maatalousalue

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen, jota tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen ja peltojen reuna-alueelle.

MT-1 Maatalousalue

Alue on tarkoitettu maatalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan vain maatalouteen liittyvä rakentaminen, jota tulee ensisijaisesti sijoittaa talouskeskuksen läheisyyteen. Alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 43.2 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Loma-asutusta tai pysyvää asutusta ei saa sijoittaa maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukaiselle rantavyöhykkeelle. Ranta-alueen rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti siirretty RA-1, AM- ja AP-2-alueille. Ranta-alueen ulkopuolelle rakennusluvan edellytyksistä on määrätty maankäyttö- ja rakennuslain 136 §:ssä.

Kirkonkylän eteläpuolen ja itäpuolen sekä Sonkalahden Jalkomäen laajimmat ja maisemallisesti edustavimmat peltoalueet on osoitettu MT-alueiksi. Alueella sallitaan vain maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen. Alueelle rakentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun.

Piikku-Siikalammen ja Sonkalahden välinen peltoalue on soitettu MT-1 alueeksi. Alueen rantarakennusoikeus on osoitettu rakennusalueelle.

M Maa- ja metsätalousvaltainen alue.

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen.

M-1 Maa- ja metsätalousvaltainen alue.

Alue on tarkoitettu pääasiassa maa- ja metsätalouden harjoittamiseen. Alueella sallitaan maa- ja metsätalouteen liittyvä rakentaminen sekä haja-asutusmainen rakentaminen. Alueella on voimassa maankäyttö- ja rakennuslain 43.2 §:n mukainen rakentamisrajoitus. Loma-asutusta tai pysyvää asutusta ei saa sijoittaa maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n mukaiselle rantavyöhykkeelle. Ranta-alueen rakennusoikeus on maanomistajakohtaisesti siirretty RA-1, AM- ja AP-2-alueille. Ranta-alueen ulkopuolelle rakennusluvan edellytyksistä on määrätty maankäyttö- ja rakennuslain 136 §:ssä.

Merkinnällä on kaavoitettu kaikki muiden aluevarausten ulkopuolelle jäävät maa- ja metsätalousvaltaiset alueet. Alueelle rakentaminen vaatii suunnittelutarveratkaisun. Ranta-alueet, joissa on Sonkajärven taajaman ympäristön yleiskaavan mukaisesti osoitettu ja mitoitettu rantarakennusoikeus, on osoitettu M-1- alueiksi.

W Vesialue.

Kaava-alueeseen sisällytetty vesialueet on osoitettu vesialueeksi nykyisessä laajuudessaan.

Sonkalahden vesialueelle on annettu erillinen määräys punakukkaisen suomen lumpeen kasvupaikkojen turvaamiseksi.

5.1.8 Liikenne**Liikenneväylät**

Maantiealueisiin ei ole esitetty muutoksia. Asemakaavan merkittävimmät kookojatiet on osoitettu kaavassa. Uutena yhteystarpeena on osoitettu Pikku-Siikalammen uudelle AP-alueelle yhteys Hirvitieltä.

Kevyt liikenne

Kevyenliikenteen väylät on osoitettu pääkokoajien varteen olevan tilanteen mukaisesti.

LV Venesatama-alue.

Kaavalla on osoitettu kolme LV-aluetta: Väärän pohjoispäähän, Sonkalahteen 2 kappaletta.

5.1.9 Ympäristön häiriötekijät

Yleiskaavalla ei ole osoitettu uutta ympäristöhäiriötä aiheuttavaa toimintaa. Kantatien liikenne on suurin ympäristöhäiriötä aiheuttava toiminto alueella. Kantatien likimääräinen melualue on suurimmillaan noin 60 m keskiviivasta puolelleen. Uutta asutusta ei ole osoitettu kantatien läheisyyteen. Muiden maanteiden meluvyöhyke on noin 40 m puolelleen. Meluvyöhykkeelle ei tule rakentaa uusia asuintaloja tai sijoittaa muuta melulle herkkää toimintaa.

Mahdollisesti pilaantuneeksi alueeksi tai kohteeksi on osoitettu Vesitorinmäen vanha kaatopaikka, Tielaitoksen vanha tukikohta, Keskuskaupan korjaamo ja K-Market Suutarinen (vanha polttoaineen jakelupiste). Toimivia polttonesteen jakeluasemia ei ole osoitettu. Viimeksi mainittujen osalta kaavassa ei ole esitetty muutosta maankäyttöön.

Tulvien aiheuttaminen vahinkojen välttämiseksi Sonkajärven rannalla alin hyväksyttävä rakentamiskorkeus on N60 +100,75 ja muilla vesistöillä 1,5 m keskiveden korkeudesta. Alimpaan rakentamiskorkeuteen on lisättävä aaltoluvvara, joka määritellään kunkin rakennuspaikan rantaolosuhteiden mukaan.

Rakentamiskorkeudessa on huomioitu se, että uusien rakennusten alin hyväksyttävä tarkentamiskorkeus on vähintään keskimäärin kerran sadassa vuodessa toistuvan tulvakorkeuden tasolla. Alimmalla hyväksyttävällä rakentamiskorkeudella tarkoitetaan sitä korkeutta, jolle vesi voi nousta ilman, että se vaurioittaa rakennusta. Maanvaraisen laatan varaan perustettaessa alin rakentamiskorkeus sijaitsee kapillaarinousun katkaisevan kerroksen alapinnan tasolla. Pilariperustuksissa ja tuulettuvissa alapohjissa on turvallinen korkeus vastaavasti sokkelia ja rakennuksen runkorakennetta erottava kapillaarisen nousun katkaisevan kerroksen alapuolella.

Pohjavesialueella maalämpökaivojen toteuttaminen tulee ratkaista toimenpidedeluvalla. Tarvittaessa ELY-keskukselta voidaan pyytää lausunto asiasta.

6 VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

6.1 Yleistä

Vaikutusarviot on laadittu sen mukaisesti, että kaikki kaavassa osoitetut aluevaraukset tulevat toteutumaan.

Kaavaa laadittaessa on uusien aluevarausten sijoittamisella pyritty minimoimaan haitallisia vaikutuksia luontoon, rakennettuun ympäristöön ja ihmisiin.

6.2 Valtakunnallisten suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Toimiva aluerakenne

Osayleiskaava tukee Sonkajärven kirkonkylän yhdyskuntarakenteen tasapainoista kehittämistä. Kehittäminen perustuu Sonkajärven tuomiin vahvuuksiin ja olemassa olevaan rakenteeseen. Sonkajärven säilyy toimivana ja palvelutasoltaan hyvänä aluekeskuksena.

Eheytyvä yhdyskuntarakenne ja elinympäristön laatu

Osayleiskaava tukee taajaman sosiaalista ja kulttuurillista kestävyyttä.

Osayleiskaava tukee Sonkajärven julkisten ja yksityisten palveluiden säilymistä ja luo niille kehittämisedellytyksiä ja taloudellista kestävyyttä.

Kaavan maankäyttöratkaisu hyödyntää ja eheyttää olemassa olevaa yhdyskuntarakennetta ja teknistä verkostoa. Uudet vaihtoehtoiset rakentamisalueet sijoittuvat olevan rakenteen välittömään läheisyyteen siten, että taajaman henkilöautoliikenteen tarve on mahdollisimman vähäinen.

Osayleiskaavassa on varattu riittävästi erilaisia ja monipuolisia alueita elinkeinotoiminnan tarpeisiin olevan rakenteen sisällä ja välittömässä läheisyydessä.

Osayleiskaavassa luodaan edellytykset toimivalle viheralueverkostolle ja niitä yhdistäville ulkoilu- ja kevyen liikenteen reiteille.

Uutta asuinrakentamista ei ole esitetty päätieverkon melualueelle tai tulva vaara-alueille.

Kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö ja luonnonvarat

Kaava tukee kansallisen kulttuuriperinnön ja rakennusperinnön säilyttämistä.

Rakennussuojelullisesti tai -historiallisesti arvokkaat kohteet sekä kulttuuri- maisemaltaan arvokkaimmat kohteet ja alueet on huomioitu omilla säilyttäville kaavamerkinnöillään. Kaavan toteuttaminen ei edellytä olevan rakennuskannan purkamista. Suurimmat avoimet peltoalueet on jätetty rakentamisen ulkopuolelle.

Arvokkaimmat luonto- ja maisemakohteet on huomioitu erillisinä suojelualueina tai alueet on jätetty rakentamisen ulkopuolelle.

Kauppilanrannan ja Pappilan AP-alueet sijaitsevat peltoalueilla, mikä vähentää avoimien alueiden määrää ja muuttaa maisemakuvaa paikallisesti.

Toimivat yhteysverkot ja energiahuolto

Osayleiskaavalla hyödynnetään olevaa kevyen liikenteen verkostoa. Liikenteen yleinen turvallisuus ei huonone, koska uudet alueet ovat kevyen liikenteen verkoston ulottuvilla ja liikkuminen tapahtuu pääsääntöisesti yhdysteiden kautta taajaman keskustaan.

Oleva sähköverkon muuntoasema ja verkosto on huomioitu kaavassa.

Uudet asuntoalueet eivät edellytä olemassa olevien verkostojen kapasiteetin nostamista. Alueet pystytään liittämään viereisiin verkostoihin.

6.3 Maakuntakaavan suunnittelutavoitteiden toteutuminen

Yleiskaava ei poikkea hyväksytyyn maakuntakaavan tavoitteista tai aluevarauksista.

Yleiskaava on maakuntakaavan mukainen lukuun ottamatta Jämäkkämäen AP-aluetta, joka on taajama-aluevarauksen ulkopuolella.

6.4 Vaikutukset luontoon

Vaikutukset maa- ja kallioperään

Yleiskaavassa ei ole osoitettu uusia maa-aineksen ottoalueeseen, joten vaikutuksen maa- ja kallioperään tulevat rakentamisesta johtuvana kaivamisena ja kallion louhintana. Kaavan toteuttamisella ei ole vaikutusta kallioperään, koska ainoa kallioalue kaava-alueella sijoittuu Suurmäen alueelle, minne ei ole osoitettu uutta maankäyttöä. Maaperän osalta merkittävimmät vaikutukset kohdistuvat uusien asuntoalueiden toteuttamiseen. Maaperältään alueet ovat moreeni, hietaa sekä hiekkamaita.

Rakentamisen aiheuttamia vaikutuksia voidaan vähentää hyvällä toteutus-suunnittelulla.

Vaikutukset pinta- ja pohjaveteen

Jalkomäen pohjavesialueelle on osoitettu uutta asuntoaluetta, mikä lisää pohjaveden pilaantumisriskiä. Riski voidaan arvioida melko pieneksi, kun alueet tullaan toteuttamaan asemakaavalla ja jäteveden tullaan käsittelemään keskitetysti. Asemakaavassa on mahdollista antaa tarvittavat määräykset pohjaveden suojelemiseksi. Yleiskaava ei vaaranna pohjaveden laatua tai määrää.

Hulevesien määrä lisääntyy, kun rakentamisalueet laajenevat, mikä lisää pintavesien kuormitusta. Vaikutukset ovat kuitenkin melko vähäiset, koska uutta asutusta on osoitettu peitteisille alueille, missä hulevesien käsittelyyn esim. imeyttämällä maahan, on hyvät mahdollisuudet. Alueet ovat pientaloalueita, missä läpäisemätöntä pintaa tulee kokonaisalasta suhteellisen vähän.

Yleiskaavaan on otettu yleismääräykset hulevesien pienentämiselle.

Kaikki uusi asutus Sonkajärven rannalla on sijoitettavissa suositeltavan alimman tason 100,75 mpy (N60) yläpuolelle.

Vaikutukset ilmaan ja ilmastoon

Kaavassa ei ole osoitettu uusia sellaisia toimintoja, joilla olisi suoraa vaikutusta alueen ilman laatuun tai ilmastoon. Uudet rakennuspaikat on sijoitettu mahdollisimman lähelle olevaa asutusta, jotta autoilu muodostuisi mahdollisimman vähäiseksi. Jämäkkämäen-Oinasjärventien alue sijoittuu kauimmaksi palveluista ja osoitettu reservialueeksi. Sen alueen toteutuminen tapahtuu viimeisenä.

Työpaikka-alueiden toteutumisella ei ole suoraa vaikutusta ilman laatuun. Vä-lillisiä vaikutuksia niillä voi olla, mikäli alueelle sijoittuu päästöjä aiheuttavaa tuotantoa.

Vaikutukset kasvillisuuteen ja eläimistöön

Luonto- ja maisemaselvityksessä todettujen uhanalaisten tai harvinaisten lajien esiintymispaikat, mahdollisten metsälakikohteiden tai paikallisesti arvokkaat pienialaiset luontokohteet on jätetty rakentamisalueiden ulkopuolelle. MT-merkinnällä on osoitettu arvokkaimmat peltoalueet.

Kaavan toteuttaminen ei vaaranna luonnon monimuotoisuuden säilymistä.

6.5 Vaikutukset rakennettuun ympäristöön

Vaikutukset nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen

Sonkajärven keskustaajaman sisäinen rakenne säilyy yhtenäisenä ja yleiskaava turvaa ympäröivän alueen kehittämisen jatkossa. Nykyisille palveluille luodaan kehittämisedellytykset nykyisillä sijaintipaikoillaan varaamalla niille riittävät laajennusalueet. Kaikki asuntojen uudisrakentaminen sijoittuu nykyisen rakenteen sisään tai reunalle. Uusien asuinalueiden ei voida katsoa hajottavan taajamarakennetta.

Vaikutukset suunniteltuun maankäyttöön

Yleiskaavalla muutetaan Sonkajärven Taajaman ympäristön osayleiskaava:

Merkittävimmät muutokset voimassa olevaan yleiskaavaan ovat:

- Kauppilanrannan, Pikku-Siikalammen ja Jämäkkämäen-Oinasjärventien AP-alueiden osoittaminen
- Asemakaava-alueen ulkopuolisten rakennuspaikkojen osoittaminen
- Iso-Kangaslammin koulun muuttaminen P-alueeksi
- Ala-Rönkkölän teollisuusalueen pienentäminen,
- MT-alueiden rajauksiin tehdyt muutokset ja MT-alueen muuttaminen MA-alueeksi.
- kaksi RA-rakennuspaikkaa muutettu AO- paikoiksi.
- Reittien ja urien osoittaminen.

Yleiskaavan perusteella tulevat asemakaavan muutos-/laajennustarpeet:

- Uusien AP-alueen osoittaminen.
- Arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja rakennussuojelukohteiden tarkastaminen.

Liikenneturvallisuus

Kaikilta asuinalueilta on turvalliset kevyen liikenteen yhteydet palvelupisteisiin sekä urheil- ja ulkoilu-alueille. Sonkalahden, Siikalammen, Kauppilanranta ja Perkkiön alueet yhdistyvät katuverkostoon ja sitä kautta taajaman keskustaan. Lapinmäen ja Jämäkkämäen alueet yhdistyvät maateihin. Kaikki alueet ovat yksittäisinä alueina melko pieniä ja kunkin alueen matkatuotokset ovat

---

melko pieniä. Lisääntyvät liikennesuoritteet eivät aiheuta oleellisia ongelmia olevaan katuverkostoon.

Jämökkämäen alueen tulevat asukkaat joutuvat käyttämään kantatietä asioidessaan keskustassa. Alueella voidaan osoittaa noin 15 - 20 rakennuspaikka, joten asukasmäärän lisäys ei ole merkittävä.

Uutta hajarakentamista taajaman lievealuilla ei suoranaisesti ole osoitettu, joten kaavaratkaisu ei lisää oleellisesti asiointia palvelupisteissä henkilöautoilla. Kaavalla ei ole myöskään osoitettu muuta sellaista toimintaa, joka aiheuttaisi suurta matkatuotosta.

Alueella olevat moottorikelkkareitit ja urat on osoitettu kaavassa.

Vaikutukset rakennuskantaan ja kulttuuriperintöön

Kaavan toteuttaminen ei edellytä olemassa olevan rakennuskannan ja muun infrastruktuurin purkamista.

Rakennussuojelullisesti tai -historiallisesti arvokkaat kohteet sekä kulttuuri- maisemaltaan arvokkaat kohteet ja alueet on huomioitu omilla säilyttävillä kaavamerkinnöillään.

Paikallisesti arvokkaimmat rakennukset ja asuinalueet on osoitettu informatiivisella merkinnällä.

Maisemallisesti arvokkailla maatalousalueilla mahdollinen rakentaminen on ohjattu reuna-alueille tai olevien rakennusten yhteyteen.

Vaikutukset luonnonmaisemaan

Alueella ei ole merkittäviä luonnonmaisema alueita.

6.6 Vaikutukset sosiaaliseen ympäristöön

Sosiaaliset vaikutukset

Omakotivaltaisen uudisrakentamisen suosiminen tuo uusille alueille erityisesti lapsiperheitä. Uusien perheiden sijoittuminen taajamaan säilyttää alueen väestöpohjan ja turvaa palvelujen säilymisen ja kehittämisen kirkonkylällä. Vuotuinen asuinrakentamisen rakentamistahti on taajamassa ja sen ympäristössä sen verran vähäistä, ettei siitä synny välittömiä paineita uusien palveluiden rakentamiseen.

Vaikutukset viihtyvyyteen

Sonkajärven taajaman yleisilme säilyy edelleen. Asemakaava-alueen maankäyttöön ei ole tehty oleellisia muutoksia. Uudet asukkaat tulevat asettamaan nykyistä korkeammat laatutavoitteet kunnan viheraluille.

Olevat reitistöt on voitu säilyttää entisellään ja urheilu ja virkistysalueisiin ei myöskään ole tehty muutoksia.

Olemassa olevien viheralueiden hoitaminen ja kunnossapito lisäävät alueen viihtyvyyttä.

Vaikutukset terveyteen

Uudet asuinalueet on osoitettu siten, että ne eivät sijoitu melualueelle tai teollisuusalueiden läheisyyteen. Jämäkkämäen alue sijoittuu kantatien varteen. Asemakaavavaiheessa tulee tältä osin varmistaa, että rakentamista ei ohjata melualueelle.

Kaavassa ei ole osoitettu sellaista uutta toimintaa, joka aiheuttaisi erityisiä ympäristöhäiriöitä. Uusi teollisuusaluetta ei ole osoitettu. Rakennus- ja ympäristölupien yhteydessä tulee huolehtia siitä, että teollisuudesta ei ole haittaa terveydelle

Alueella olevat ja kaavassa osoitetut moottorikelkkareitti ja urat aiheuttavat häiriötä ja melua. Vääräjärven ja Siikalahden välissä kulkeva ura sijoittuu osin asutuksen lähelle. Melun vähentämiseksi on mahdollista antaa nopeusrajoitus ura osuudelle.

Taloudelliset vaikutukset

Uusien asuinalueiden kaavoittaminen sekä vesihuollon ja tiestön rakentaminen edellyttää kaupungin taloudellisia panostuksia lähivuosina. Uusien alueiden tuntumassa on vesihuoltoverkosto olemassa. Tarkemmat kustannukset ja niiden ajoitus selviää vasta toteutus suunnittelun yhteydessä. Kaikki uudet alueet sijoittuvat asuinalueiden viereen, minkä ansiosta kytkentäkustannukset ovat kohtuulliset.

7 TOTEUTTAMINEN

7.1 Rakentaminen osayleiskaava-alueella

7.1.1 Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella

Rakentaminen asemakaavoitettavalla alueella tapahtuu olemassa olevan asemakaavan tai laadittavien uusien asemakaavojen perusteella.

Uusien AP-alueiden toteuttaminen vaatii asemakaavat.

Yksityisten omistamien alueiden toteutuksesta kunnan kannattaa käyttää kaavoitussopimusta, jossa sovitaan toteuttamisesta aiheutuvien kulujen ja hyötyjen jako.

AP-alueiden suositeltava toteutusjärjestys olisi Pappilan alue ensimmäiseksi sen jälkeen Lapinmäen alue. Kolmanneksi Perkkiön alue. Neljänneksi ja viidenneksi Siikalammen tai Kauppilanrannan alueet ja viimeisenä Jämäkkämä-

---

ki. Toteutusjärjestykseen vaikutta suuresti se, miten kunta onnistuu hankki-
maan maat itselleen tai sopimaan maankäytöstä alueiden omistajien kanssa.

Perkkiön ja Siikalammen alueella on kunnan maanomistusta, minkä johdosta
niiden toteuttaminen voi tapahtua ensimmäisenä.

7.1.2 Rakentaminen rantavyöhykkeellä

Maankäyttö- ja rakennuslaissa on säilytetty säädös, joka kieltää rakentamisen
rantavyöhykkeelle ilman asemakaavaa tai sellaista oikeusvaikutteista yleis-
kaavaa, jossa on erityisesti määrätty yleiskaavan tai sen osan käyttämisestä
rakennusluvan tai sen osan perusteena. (MRL 72.1 §). Kaava-alueella on osoi-
tettu yksi uudisrakennus lain tarkoittamalle rantavyöhykkeelle.

Yleiskaavasuunnittelun eräänä tavoitteena on ollut rakennuslupaprosessin
helpottaminen: rakennuslautakunnan/rakennustarkastajan tulee voida myön-
tää kaavan mukaiset luvat suoraan ilman monimutkaista lausuntokierrosta.
Tämän takia kaavassa on annettu seuraava rakennuslupamenettelyä koskeva
yleismääräys:

*Yleiskaavan perusteella voidaan myöntää rakennusluvut AM, AP-2- ja RA-1 alu-
eille, ellei aluetta koskevissa kaavamääräyksessä ole toisin määrätty.*

Määräyksen perusteella kunta voi myöntää yleiskaavan mukaiset omakotitalo-
jen ja loma-asuntojen rakennusluvut.

Yleismääräyksissä on annettu ohjeet rakentamisen korkeusasemasta sekä mi-
nimi etäisyydestä rannansuhteen.

7.1.3 Rakentaminen lievealueilla

Taajaman lievealueella rakentaminen jäänee keskimäärin 1- 2 omakotitaloon
vuodessa. M- ja MT-alueella alueen uusien rakennuspaikkojen rakennuslupa
vaatii ensin suunnittelutarveratkaisun.

Muilta osin kaava-alueella noudatetaan kunnan rakennusjärjestyksen raken-
tamista koskevia määräyksiä. Näitä ovat mm. etäisyysmääräykset rantavii-
vasta sekä maanteistä.

7.2 Yhdyskuntatekniikka

Vesihuoltolain 5 §:n mukaisessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa kunta
määrittelee vesi- ja viemärlaitoksen toiminta-alueen. Kaavin kunnassa tämä
suunnitelma on laadittu. Toiminta-alueella kaikkien uusien kiinteistöjen ja
vanhojen kiinteistöjen tulee liittyä rakennettavaan viemäriverkkoon.

Alueella olevaa vesi- ja jätevesiverkostoa tullaan laajentamaan tarpeen mu-
kaan rakentamisen edistyttyä.

Alueen sähkö- ja televerkon rakentamisesta huolehtivat alueelliset yhtiöt. Alueen sähköverkkoa joudutaan laajentamaan rakentamisen laajentumisen mukana.

Uusilla asemakaava-alueilla kaavoitusvaiheessa ratkaistaan maalämpökaivojen tai muiden maalämpöratkaisuiden toteuttamismahdollisuus. Olemassa olevilla asemakaava-alueilla tarvitaan maalämpökaivoille toimenpidelupa. Asemakaava-alueen ulkopuolella tarvitaan toimenpidelupa pohjavesialueella. Asemakaava-alueen ja pohjavesialueen ulkopuolelle tarvitaan toimenpideilmoitus.

8 SUUNNITTELUVAIHEET JA OSALLISTUMINEN

8.1 Vireille tulo

Kaavaprosessi lähti vireille alkuvuodesta 2011. Aloitusvaiheen viranomaisneuvottelu pidettiin 21.5.2012. Maastokäynnit alueella tehtiin kesällä 2011 ja keväällä 2011. Maaomistajien informaatiotilaisuus pidettiin 29.3.2012 Sonkajärven kunnan talolla. Tilaisuuteen tuli yksi osallinen.

8.2 Valmistelu- ja luonnosvaihe

Alustava luonnos valmistui syksyllä 2012

Osayleiskaavaluonnos oli nähtävillä 28.12.2012 – 28.1.2013 välisen ajan.

Kaavaluonnoksesta antoivat lausunnon Savon Voima Oyj, Pohjois-Savon liitto, Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, ympäristölautakunta ja Pohjois-Savon ELY-keskus.

Luonnosvaiheen työneuvottelu pidettiin 16.4.2013.

Kaavasta saatiin 3 muistutusta.

Saatujen lausuntojen ja muistutusten sekä käydyn neuvottelun perusteella kaavaa on muutettu:

- Pappilan ja taajaman eteläosan peltoalueet on osoitettu MA-alueiksi.
- Valmistuneen rakennetun kulttuuriympäristöselvityksen perusteella osoitettu SR-kohteet.
- Lisätty määräyksiin etäisyys ja korkeus vaatimukset rantarakentamisen osalta.
- Puomilan talouskeskus on osoitettu ME-alueeksi.
- Kangaslammen P-alueen määräyksiä on tarkennettu.
- Lisätty mitoitustaulukko rantarakennuspaikoista.
- Sonkalahden vesialueelle on annettu määräys punakukkaisen Suomen lumpeen kasvupaikkojen turvaamiseksi.
- Pohjavesialueen kaavamääräystä on tarkennettu.
- Jämäkkämäen-Oinajärventien alue on muutettu reservialueeksi.
- Kaavaselostusta ja kaavamääräyksiä tarkennettu.

8.3 Ehdotusvaihe

Kaavaehdotus valmistui syksyllä 2013. Kunnanhallitus päätti asettaa kaavan nähtäville 2.12.2013. Kaava oli nähtävillä 4.12.2013 ja 3.1.2014 välisenä aikana.

Kaavaehdotuksesta ei tullut yhtään muistutusta. Lausuntoja tuli 4 kappaletta Pohjois-Savon ELY-keskukselta, Pohjois-Savon Liitolta, Kuopion kulttuurihistorialliselta museolta ja Ylä-Savon SOTE ympäristölautakunnalta.

Lausuntojen ja neuvottelujen perusteella kaavaehdotukseen on tehty seuraavat muutokset:

- rakentamisen alimman sallitun korkeustason kaavamääräystä on muokattu,
- SR-merkinnän määräystä on korjattu,
- maateiden kaavamerkintöjä on korjattu,
- Sonkalahden pohjukassa kelkkauran sijaintia on siirretty ja AP-alueen rajaa tarkennettu sekä
- kaavaselostusta korjattu ja tarkennettu

Kuopiossa 20.2.2014

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Timo Leskinen
aluepäällikkö, DI
